

2020

צלול
להגנת הים החופים והנחלים

פרויקט עיר ללא פלסטיק בהרצליה סיכום הפיילוט, הישגים, פערים ומסקנות

"צלול"

11/10/2020

תוכן העניינים

2	תקציר.....
3	הקדמה
4	מדוע בחרנו לצמצם פלסטיק חד פעמי?.....
5	הפיילוט.....
5	העירייה תחילה.....
	חופי הרחצה 7
11	עסקים באזור התעשייה
	בתי קפה 13
14	עסקים לאורך החופים
16	מערכת החינוך
16	גני ילדים.....
16	בתי הספר
20	חינוך בלתי פורמלי- תנועות נוער
	דיור מוגן 22
	המגזר הדתי 23
25	חלופות לפלסטיק חד פעמי.....
27	סיכום

תקציר

מסמך זה הוא סיכום ביניים של פרויקט "עיר ללא פלסטיק" שהכריזו עמותת צלול ועיריית הרצליה ששם לו למטרה לצמצם את השימוש בפלסטיק חד פעמי בעיר שלמה ולהוכיח שהדבר אפשרי. הפרויקט הוגדר כמחקר חלוץ (פיילוט) שמטרתו לצבור ניסיון בצמצום השימוש בעירייה, חברות, משרדים, בתי ספר, גני ילדים, בתי אבות תנועות נוער ועוד - ולהעתיק את הניסיון שנצבר לערים נוספות בארץ ובעולם.

בדומה לפרויקטים אחרים גם זה נתקל בלא מעט מהמורות ובראשם משבר הקורונה ששינה לחלוטין את עולמנו ובמיוחד את מערכת החינוך ואת עולם העבודה. למרות כל אלה חשוב להדגיש שלפרויקט השפעה שהיא הרבה מעבר לעיר הרצליה: הוא גרם לרשויות נוספות לשקול לאמץ את רעיון "עיר ללא פלסטיק"; הוא עודד את הקמתה של "הקואליציה למניעת הזיהום מפלסטיק" בה שותפים שורה של ארגונים; בעקבות הניסיון שנצבר בפרויקט זה ארגונים וחברות פונים ל"צלול" בבקשה לסייע להן לעבור מכלים חד פעמיים לרב פעמיים.

אין ספק שהמלאכה עוד רבה, וככל שיותר ויותר רשויות יצטרפו למאמץ צמצום השימוש בפלסטיק, כך תתפשט הבשורה שתגרום לא רק לסביבה נקייה ובריאה יותר אלא לחסכון משמעותי במשאבים למשקי הבית, לחברות, לרשויות מקומיות ולמדינה כולה.

הישגים עד כה

1. **הנהלת העירייה ועובדיה** - צמצמו את השימוש בפלסטיק חד פעמי במידה ניכרת בהשוואה לתקופה שלפני הפיילוט ועברו לשימוש בכלים רב פעמיים.
2. **מערכת החינוך הפורמאלית** - עברה תהליך משמעותי לצמצום השימוש במהלכו גני ילדים ובתי הספר שהשתתפו בפיילוט עברו להשתמש בכלים רב פעמיים.
3. **מערכת החינוך הבלתי פורמאלית** - הייתה בעיצומו של תהליך להפחתת השימוש בכלים חד פעמיים שנקטע בשל התפרצות נגיף הקורונה.
4. **חופי הרחצה** – התקיימה פעילות הסברה ענפה שמטרתה לשכנע את המבקרים בחופים להביא איתם כמה שפחות פלסטיק חד פעמי. הפעילות התקיימה בקיץ 2019 ובקיץ 2020, במהלכו הוכרז חוף נקי כחוף "נקי מחד פעמי".
5. **המגזר העסקי** - חברת SolarEdge ומסעדת "גוטה" השתתפו בפיילוט למעבר לכלים רב פעמיים בחסות "צלול" והעירייה. הצלחת הפיילוט ומסקנותיו משמשות כמודל לעסקים נוספים. העירייה הכריזה על תו "נקי מחד פעמי" לבתי עסק שיוענק למי שיצמצם את השימוש בכלים חד פעמיים. תו בצבע כסף למי שיצמצם את השימוש ב-50% תוך התחייבות להגיע לצמצום של 90% בתוך שנה. תו זהב לעסקים שיצמצמו את השימוש ב-90%.
6. **בתי הכנסת** - הציבור הדתי, הידוע בצריכה הגבוהה של פלסטיק חד פעמי, השתתף בפיילוט.

הקדמה

"עיר ללא פלסטיק" הוא פיילוט המשותף לעמותת צלול ולעיריית הרצליה שמטרתו להעלות את המודעות של הרשויות המקומיות, הציבור ומקבלי ההחלטות לנוקי הפלסטיק החד פעמי ולהציע דרכים לצמצם את השימוש המופרז בו.

הפרויקט הוגדר כפיילוט שמטרתו לגבש מתודולוגיה בעזרתה אפשר יהיה ליישם את התוכנית בכל רחבי העיר, בערים נוספות ואף בחו"ל. הפיילוט הורכב מחמישה שלבים שמטרתם לחשוף את הנושא למגוון קהלים: עובדי העירייה, המתרחצים בחופי הרחצה העירוניים, עסקים לאורך החופים, מערכת החינוך הפורמאלית והבלתי פורמאלית, המגזר העסקי, בית כנסת, בתי אבות ועוד. מסקנות הפיילוט מאפשרות את לימוד הנושא, הסקת מסקנות ומציאת פתרונות.

פרויקט "עיר ללא פלסטיק" הוא שלב נוסף במסע הארוך של עמותת "צלול" במאבקה בנגע הפלסטיק החד פעמי שהוא אחד מאויבי הסביבה הגדולים ביותר. "צלול" קידמה את חוק השקיות והביאה לחקיקתו ופעלה להרחבת חוק הפיקדון על מכלי משקה גדולים, פועלת לחיפוש ולעידוד חלופות לפלסטיק המזהם, מעודדת את צמצום השימוש בפלסטיק, מעודדת כלכלה מעגלית ועוד. בנוסף עורכת "צלול" ניקיונות חוף מזה עשרות שנים, במטרה לנקות את חופי הארץ מפלסטיק, אך גם במטרה לעורר את מודעות הציבור שלא להשאיר פסולת פלסטיק בשטחים הפתוחים, על גדות הנחלים ועל החופים.

עוד לפני סיומו פרויקט "עיר ללא פלסטיק" משפיע על כלל החברה בישראל - הוא גרם להגברת השיח ולחיפוש אחר חלופות לפלסטיק המזהם בקרב התעשייה, המגזר העסקי וכלל הציבור. בנוסף, הוא עורר את השאלה האם יש צורך להקים אתרים עירוניים לטיפול בקומפוסט שבהם יטופלו כלים חד פעמיים העשויים מחומר מתכלה. השפעה נוספת היא בתחום החקיקה והתקנות - עיריית אילת הכריזה על חוק עזר שימנע הכנסת כלים חד פעמיים לחופי הרחצה וכך עשו גם עיריית הרצליה ועיריית תל אביב. עיריית הרצליה הודיעה שלא תאפשר שימוש בבלונים במסגרת ה"עדלאידע" העירונית ועיריות נוספות הצטרפו אליה. ברחבי הארץ מתעוררות התארגנויות של הורים ומורים המכריזים על "יום הולדת ללא פלסטיק", "מסיבה ללא פלסטיק", "צהרון ללא פלסטיק" ועוד. גם מקומות עבודה החליטו ליטול יוזמה - חברת "אינטל" הכריזה על צמצום השימוש בפלסטיק, לאחר שקיבלה סיוע והדרכה מעמותת "צלול" וכך גם מקומות עבודה קטנים יותר, הממירים את כוסות השתייה החד פעמיות בכוסות רב פעמיות, נמנעים מלהזמין ארוחות TAKE AWAY ועוד. "צלול" החלה בהרחבת הפרויקט לערים אחרות שביקשו להעתיקו וכן בקרב מגזרים שונים בחברה הישראלית - המגזר הערבי והמגזר החרדי, הידועים בשימוש הנפוץ שהם עושים בפלסטיק חד פעמי.

חשוב לזכור!

פרויקט "עיר ללא פלסטיק" הוא מעשה חלוצי המלווה בשאלות ובתהיות רבות. חלק מהמהלכים שנעשו מוצלחים מאוד וחלקם קצת פחות. בחרנו ללמוד מכל אחד מהם ולהפיק לקחים לעתיד.

מדוע בחרנו לצמצם פלסטיק חד פעמי?

אחד המזהמים הגדולים של הסביבה הימית הם הכלים החד פעמיים – כוסות, צלחות, סכו"ם וכלי אחסון, המושלכים על-ידי הציבור לשטחים הפתוחים, לגדות הנחלים ולחופי הרחצה. כלים אלה אינם מתכלים אלא מתפוררים במהלך השנים ופוגעים בחי ובצומח הימי, ולמעשה כל מוצרי הפלסטיק שנוצרו מאז שנות ה-50, אז החל השימוש במוצרים חד פעמיים, נמצאים פה אתנו - חלקם מוטמן ותופס שטחי קרקע יקרים, והשאר משייטים בים ובאוקיינוסים. מחקר שערכו אוניברסיטת חיפה והמשרד להגנת הסביבה מצא ש-92% מהפסולת בחופי ישראל היא פלסטיק - כלים חד פעמיים (צלחות, קערות, סכו"ם וכוסות), קשיות שתיה (כ-10 מיליון) בקבוקי שתיה ושקיות, אשר הציבור מביא אתו לחוף ו/או רוכש מבתי עסק הממוקמים בחוף ובסמוך לו. מקורות נוספים לפלסטיק הימי הם שפכי הנחלים, הנושאים איתם לים פסולת פלסטיק שהושארה על גדותיהם או הושלכה לתוכם והנקזים העירוניים המסיעים פסולת מהרחובות: פקקים, מכסים ועוד. בנוסף לכל אלה, גם דייגים וספינות תורמים את חלקם.

הכלים החד פעמיים מיוצרים בדרך כלל מפוליפרופילן (מסומן כ-PP או בספרה 5) או מפוליסטירן (מסומן כ-PS או בספרה 6). למרות שאפשר למחזר את רוב הכלים החד-פעמיים, רובם מוצאים את דרכם בסופו של דבר לפח האשפה או לשטחים הפתוחים ולחופים. הסיבה לאי-מחזור הכלים נובעת מאי-איסופם, מהעובדה שמספר המוצרים שניתן לייצר מהם הוא נמוך, מהעובדה שתת-סוגי הפלסטיק השונים אינם מתערבבים אלה באלה ודורשים טיפול נפרד לכל תת-סוג, באופן שמקשה על הפרדה והמחזור. בנוסף, תוצרי המחזור הם בדרך כלל מוצרים נחותים - קולבים, עטים, רשתות וכלי אריזה דקיקים לפירות וירקות שמחזורם אינו אפשרי.

חוק האריזות שמטרתו להגביר את המחזור, אינו כולל כלים חד פעמיים. בהוראות המחזור שמפרסם תאגיד "תמיר", שהוקם על-ידי התעשיינים כחלק מחוק זה, מצוין במפורש ש"את הכלים החד פעמיים יש להשליך לפח הירוק יחד עם חיתולים, מגבונים ושאריות מזון, ולא לפח הכתום אליו מושלכות אריזות הפלסטיק". כתוצאה מכך הכלים החד פעמיים נשלחים להטמנה.

בשנים האחרונות, ולנוכח הבנת הנזקים הכבדים שהפלסטיק גורם לסביבה ולכלכלה, מתפשטת ברחבי העולם מגמה לצמצם את השימוש בו, ובמיוחד מחלחלת תפיסת הנזק שגורמים הכלים החד פעמיים, שהשימוש בהם קצר, אך נזקיהם יישארו אתנו לדורות רבים. במקומות רבים בעולם קוראים יחידים, ארגונים, רשויות מקומיות וממשלות, לצמצם את השימוש בכלים ובאביזרים חד פעמיים, לחזור לשימוש בכלים ובאביזרים רב-פעמיים ולצמצם בכך את הנזק למשאבי כדור הארץ ולסביבה. בנוסף, רבים קוראים להפסיק את השימוש בטרמינולוגיה "חד פעמי", מכיוון שתפיסתית, כינוי זה מעודד תפיסה קונספטואלית של השלכה מיידית של המוצר לאחר שימוש אחד בלבד, גם אם ניתן לשטוף ולהשתמש בו עוד מספר פעמים.

אין ספק שמדובר במהלך קשה מאוד שכן כולנו התרגלנו לצרוך מוצרים חד פעמיים ללא מחשבה לתוצאות מעשינו. יחד עם זאת, אין ספק שמהלך כזה הוא לא רק אפשרי, אלא גם נדרש לכולם – לאזרחים, לרשויות, לכלכלה ולסביבה, להמשך החיים של כולנו על פני כדור הארץ, בטרם נטבע בים של פלסטיק. ישראל נמצאת במקום השני בעולם בשימוש בפלסטיק חד פעמי, אחרי ארה"ב. בכל שנה אנחנו משליכים לפח או לטבע כ-4.5 מיליארד כוסות חד פעמיות וכמות זהה של צלחות, כוסות וסכו"ם. סה"כ כ-10 מיליארד מוצרים חד פעמיים (נכון לדו"ח StoreNext 2018 ש"צלול" רכשה, המתבסס על כמויות הנמכרות ברשתות הקמעונאיות הגדולות). מחקר פסולת שערכה "צלול" בשנת 2018, בחוף הים של הרצליה במסגרת פרויקט "עיר ללא פלסטיק" מצא שהציבור מביא אתו לחוף כמות עצומה של מוצרי פלסטיק שאין בהם תועלת, ובראשן כוסות חד פעמיות, שמהוות כ-20% מהפסולת (ראו בהמשך).

מדוע דווקא הרצליה?

את הפיילוט הוחלט לבצע דווקא בהרצליה שהיא עיר חוף שרבים מתושביה מבקרים בשפת הים, ולכן הונח שהם יהיו קשובים ומוכנים לשתף פעולה עם מיזם הקושר בין השימוש הנפוץ בכלים חד פעמיים והשפעתו על הסביבה הימית. ואכן, זמן קצר לאחר תחילת המיזם פנו לעמותת צלול רשויות מקומיות רבות נוספות בבקשה להעתיק את המודל. "צלול" נאלצה לדחות את הבקשות עד לאחר תום הפיילוט כדי שיהיו בידיה מסקנות שימושיות אותן ניתן יהיה להעתיק לערים אחרות. עתה, כשמרבית שלבי המיזם הסתיימו אפשר להשתמש במסקנותיו הראשוניות.

הפיילוט

העירייה תחילה

עיריית הרצליה על מחלקותיה השונות מונה כ-600 עובדים הפועלים במספר מבנים ברחבי העיר. להצלחת צמצום השימוש דווקא בבניין העירייה יש משמעות סמלית רבה בבואנו להכריז על עיר שלמה כעל "עיר ללא פלסטיק". בנוסף, לעובדי העירייה מגע יומיומי עם תושבי העיר ולכן עליהם לשמש כדוגמא ומופת לשאר התושבים. המיזם מופיע באתר העירייה בדף ייעודי הכולל עדכונים לגבי התקדמותו.

ינואר 2018 - ראש העיר הרצליה משה פדלון, מנכ"לית עמותת "צלול" מאיה יעקבס ויו"ר החברה הכלכלית של הרצליה דאז, עו"ד יונתן יעקובוביץ, הודיעו על השקת פרויקט "עיר ללא פלסטיק" - פיילוט ראשון מסוגו בישראל, אשר נועד לצמצם משמעותית את כמות פסולת הפלסטיק החד פעמי שמייצרת העיר.

ראש עיריית הרצליה משה פדלון אמר: "העיר הרצליה היא מהמובילות בארץ בנושא הקיימות והסביבה. השימוש הנרחב בפלסטיק חד פעמי והזיהום שהוא גורם מחייבים פעולה נמרצת ועיריית הרצליה שמחה להיות הראשונה שלוקחת על עצמה להפעיל את פרויקט "עיר ללא פלסטיק". מדובר בגישה מהפכנית שתתרום לצמצום הפסולת ומתוך כך לשמירה על הסביבה הימית והחופית ומשאבי הטבע שלנו".

מרגע ההכרזה החלה עבודה משותפת של "צלול" והיחידה לאיכות הסביבה בעיריית הרצליה במטרה להגדיר תוכנית עבודה הכוללת יעדים, מדדים, מיפוי מצב קיים, מדידת מלאים במחסן והיערכות לקראת רכישת כוסות רב פעמיות, מדיחי כלים, הכנת חומרי הסברה ועוד.

יוני 2018 - מנכ"ל העירייה הורה לאגף הרכש להפסיק לרכוש כלים מפלסטיק חד פעמי - להשתמש במלאי הקיים ולמנוע רכישה עתידית. היעד שהוצב בפני עובדי העירייה היה הפחתה של 50% בשימוש בכלי פלסטיק חד פעמיים בתום שנתיים. הפסקת השימוש בכלים חד פעמיים בחיי היום יום, ומעבר לכלים מתכלים בפגישות מרובות משתתפים ובאירועים גדולים שמנהלת העירייה. חשוב להדגיש, כי אין מדובר במהלך קל, שכן השימוש בכלים חד פעמיים הוא

חלק מהרגל רב שנים. בנוסף, היה צורך לשנות את תנאי החוזה עם הספקים - עובדה שאינה פשוטה כלל וכלל לגוף כמו עירייה. לאחר עבודת שכנוע, הוחלט בסופו של דבר להפסיק את קניית הכלים החד פעמיים ולעבור לכלים מתכלים, למרות שעלותם גבוהה יותר. למעבר לכלים מתכלים ולרכישת כלים רב פעמיים היה בראש ובראשונה אפקט תודעתי חשוב.

הערה חשובה: בתום הפרויקט וכלקח מהידע שנצבר עולה שההמלצה לרכוש כלים מתכלים לא הייתה טובה, שכן הם

אינם טובים בהרבה מכלים חד פעמיים וזאת בשל היעדר מתקנים המסייעים להתכלותם, ולכן ההמלצה הייתה צריכה להיות מעבר ישיר לכלים רב פעמיים.

יולי-אוקטובר 2018 - עובדי כל אגפי העירייה וראש העיר ולשכתו השתתפו בסדרת הרצאות בנושא היסטוריית השימוש האישי והמסחרי בפלסטיק, אופן ייצורו וזיקו. פעולות ההסברה כללו הרצאה מקצועית ובהן קטעי סרטונים מתוך סרט A Plastic Ocean, שהזכויות לתרגומו והשימוש בו לצורכי הסברה הועברו ל"צלוּל", כמו כן הוצגו נתונים על רמת זיהום הפלסטיק בישראל וברחבי העולם. המשתתפים התוודעו למספר צעדים פשוטים אשר הם יכולים לבצע על בסיס יומי על מנת להפחית את צריכת הכלים החד פעמיים וזיהום הפלסטיק במשרד ובבית. חשוב לציין, שרבים מהעובדים הופתעו מאוד ממה שראו והביעו נכונות לשתף פעולה עם התוכנית. להסברה היה תפקיד מכריע בנכונות העובדים להירתם למהלך שכן בלעדיה ספק אם היו מודעים למהלך כולו ולחשיבותו הגדולה. בנוסף השתתפו מנהלי אגפי העירייה בהרצאה נוספת.

קמפיין במשרד העירייה - על מנת לעורר מודעות לנושא, נערך קמפיין פרסומי במשרדי העירייה עם הסלוגן "זה חד פעמי זה?" שכלל פוסטרים ומדבקות שנתלו במטבחוני העירייה ובאגפי העירייה השונים.

סיור באתר חירייה - בנוסף להרצאות, כל עובדי העירייה לקחו חלק בהשתלמות במרכז לחינוך סביבתי בפארק אריאל שרון במהלכה נחשפו להשפעות המוצרים הלא מתכלים המושלכים לפסולת. הסיור כלל הסבר מקיף בנושא הטיפול בפסולת: איסוף הפסולת מרחובות העיר ובתי התושבים, שינוע, תהליכי מיון והפרדה. דגש מיוחד הושם לכל נושא הפלסטיק ובעיקר הפלסטיק החד פעמי. לביקור בחירייה משמעות הסברתית רבה, שכן רוב העובדים התוודעו לראשונה למהלך הארוך שעוברת הפסולת מהפח הביתי ועד לאתר הטיפול וכן לעלות הגבוהה של הטיפול וההטמנה. כשלב ביניים בדרך להפסקת צריכת הפלסטיק החד פעמי בבניין העירייה, מחלקת הלוגיסטיקה הפסיקה להזמין כלים חד פעמיים ובמקומם הזמנו כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים שלהם עדיפות מבחינה סביבתית. כאמור, כיום המלצה זו לא הייתה ניתנת.

נובמבר 2018 - אגף שאיפ"ה רכש 140 כוסות אישיות ממותגות לעובדי האגף ולמשתתפי קורס "רפרנטים לברית ערים" בעלות של 2,800 ₪. אגף רווחה רכש 30 כוסות בעלות 88 ש"ח.

ינואר 2019 - שחקנים מחופשים לשוטרים הגיעו לבנייני העירייה ובדקו באיזו מידה משתפים העובדים פעולה עם ההוראה לצמצם את השימוש בכלים חד פעמיים. המיישמים קיבלו "פרס", העוברים על ההוראה קיבלו "קנס". הביקור הוסרט והוצג בסרט משעשע שהפיקה העירייה.

מאי 2019 - עיריית הרצליה החלה לפעול לקידום הצעת חוק עזר עירוני שיאסור על הכנסת שקיות ניילון וכלים חד פעמיים לחופי הים העירוניים. החוק אושר במועצת העיר וממתין לאישור סופי של משרד הפנים.

דצמבר 2019 - מנתוני העירייה עולה כי ברבעון השני של 2019 (מרץ-יוני) חלה ירידה של 28% בשימוש בכלים חד פעמיים בהשוואה לרבעון המקביל ב-2018. ירידה בשימוש של למעלה מ-100,000 כלים חד פעמיים. נתונים המשקפים חיסכון של כ-400,000-500,000 כלים בשנה.

פברואר 2020 - התקיימה פגישת עבודה בלשכת ראש העיר במלאת שנתיים לתוכנית, בה נבחנו תוכנון מול ביצוע במטרה לבחון את המשכה. בפגישה נכחו נציגי העירייה ונציגי "צלוּל".

מסקנות

1. עם השקת הפרויקט יש למנות אחראי מטעם העירייה הכפוף לראש העיר ולמנכ"ל העירייה.
2. עם ההשקה יש להקים מינהלת, באחריות מנכ"ל העירייה, הכוללת נציגים מאגפים שונים: חינוך, חופים, תחזוקה, איכות הסביבה, דת, רכש ועוד.
3. בתכנון לוחות הזמנים יש לקחת בחשבון את העובדה שלעבודה עם שלטון מקומי קצב איטי הנובע מאופיו המיוחד.
4. יש לקבוע צוות מיוחד העוסק בנושא תקשורת פנים - ארגונית וחיצונית.
5. יש להדגיש בפני ראש העיר וצוותו את חשיבותה הרבה של התקשורת ככלי ההכרחי להעברת מסרים במיוחד באם שואפים להגיע לכלל הציבור.
6. הדרכה לעובדי העירייה בכל הדרגים, החל מראש העיר וכלה בעובדי הקבלן, היא מהלך חשוב ביותר שכן עובדים אלה באים במגע יומיומי עם האוכלוסייה המתגוררת בעיר.
7. יש להתנות את היציאה לפרויקט בשקיפות הנתונים המסייעים לבחון את התקדמותו.
8. על העירייה לסייע לעסקים לחולל שינוי באמצעות יצירת מרחב עירוני המעודד זאת – הצבת פחים כתומים לאריזות בנגישות גבוהה, הפקת תווים לעסקים הנמנעים משימוש בפלסטיק חד פעמי ופרסומם באמצעי התקשורת ועוד.
9. מתקנים עירוניים ליצירת קומפוסט הם פתרון לכלים מתכלים – על העיריית לשקול הקמת מתקנים אלה כדי שיתנו מענה למוצרים אלה. היעדר פתרונות לטיפול מבטל את היתרונות של מוצרים מתכלים.
10. יש להנחות את עובדי העירייה ואת האחראים על אירועים להקפיד להימנע משימוש בכלים חד פעמיים ומוצרים נוספים כגון בלונים באירועים שמארגנת העירייה.

השוואה בין הרבעון השני ב-2018 לתקופה המקבילה ב-2019 מצביעה על ירידה של כ-28% בצריכת הכלים החד פעמיים. חיסכון של כחצי מיליון כלים בשנה.

חופי הרחצה

לפעילות הסברה בחופים חשיבות רבה להצלחת פרויקט שמטרתו לצמצם את השימוש בכלים חד פעמיים בשל השפעתו הרבה של הפלסטיק על זיהום הים. עובדי הניקיון בחופים אמנם אוספים את הפסולת שמשאירים אחריהם המבקרים,

הכוללת כמות עצומה של כלים חד פעמיים, אך לעיתים קרובות כלי פלסטיק: בקבוקים, כלים חד פעמיים ושקיות מתעופפים לים עם הרוח, שם הם הופכים למלכודת מוות לבעלי החיים, מתפוררים למיקרופלסטיק מכאן הצורך החשוב לגרום לציבור להביא כמה שפחות כלי פלסטיק לחופי הים. בנוסף, להרגל שלא להביא פלסטיק חד פעמי לחופים יש חשיבות רבה בבואנו להפוך את ההרגל לטבע.

צוות "צלול" דוגם פסולת פלסטיק בחופי הרצליה, יולי 2018

המשימה כאן הייתה ללמוד את מאפייני השימוש בפלסטיק חד פעמי בחופים, במטרה לעשות שימוש מושכל בנתונים כחלק מהקמפיין ההסברתי - **לאתר את השימוש הנפוץ ביותר ולמקד בו את הפעילות.**

לצורך כך בוצע במהלך קיץ 2018 סקר פסולת שמטרתו לברר כמה פלסטיק מביאים הנופשים לחופי הים ומאיזה סוג. יצוין, כי זהו סקר ראשון מסוגו בארץ, סקרים אחרים שבוצעו בדקו את סוג הפסולת על החופים שחלקה מגיע מארצות אחרות. זו הפעם הראשונה שבה נעשה ניסיון ללמוד מה מביא אתו הציבור לים ובעיקר מה הוא משאיר אחריו.

הסקר שבוצע במשך שלושה שבועות וכלל סופי שבוע וימי חול, לווה בהנחייתם המקצועית של ד"ר אפרת אלימלך, מומחית לפסולת פלסטיק מאוניברסיטת חיפה, והמומחה למיקרו פלסטיק, ד"ר נעם ואן דר האל, והשתתף בו צוות סוקרים בשכר שעתי. הסקר כלל דיגום וניתוח תכולתן של שקיות האשפה שנאספו בחופים על-ידי עובדי העירייה בסופי השבוע ובימי אמצע השבוע. השקיות נפתחו, נשקלו ותכולתן נספרה. לאחר הסקר, הושבו השקיות למכולת האשפה. ספירה נפרדת בוצעה בשקיות הפסולת שנלקחו מהמסעדות הפועלות לאורך החוף.

תוצאות הסקר

- פסולת הפלסטיק מהווה כ-70% מנפח הפסולת הכוללת שנאספה בחופים וכ-30% ממשקלה.
- כ-75% מסך הפריטים שנאספו עשויים פלסטיק. מתוכם 40% הם כלים חד פעמיים (השאר הם שקיות, בקבוקים ועטיפות חטיפים).
- הרוב המכריע של הפסולת היו כוסות חד פעמיות. לא אחת נמצאו "שרוולים" שלמים של כוסות שהושלכו לפח לאחר שנעשה שימוש בכוסות ספורות בלבד. הסיבה לכך היא, כפי הנראה, מחירן הנמוך, אך גם חוסר מודעות לניזק שהן גורמות לסביבה.

מסקנת הסקר

- הציבור מביא אתו לחופים כמות גדולה של כלים חד פעמיים – בעיקר כוסות ואינו מהסס להשליך אותם לאשפה. הסיבה לכך היא מחירם הנמוך של המוצרים.
- מאחר שחופי הרצליה מוכרזים ואסור להדליק בהם אש, הציבור מביא אתו לחוף פחות צלחות וסכו"ם מאשר לחופים הלא מוכרזים. נתון שיש לקחת אותו בחשבון. (תוצאות הסקר המלא בנספחים).

קיץ 2019 – 2020 פוסטרים בתחנות האוטובוסים וסיירות הסברה בחופים

קיץ 2019 הוקדש לפעילות בקרב המבקרים בחופי הרחצה בתקווה לשכנע אותם להביא כמה שפחות פלסטיק חד פעמי לחופים. השם שנבחר לקמפיין היה "חופשי מפלסטיק" והוא התבסס על תליית פוסטרים בתחנות האוטובוסים, בכיכרות ובמקומות שונים בעיר שהזכירו לציבור את הנזק הרב שגורמת פסולת הפלסטיק לחופים. את הפוסטרים יזמו במשותף "צלול" ועיריית הרצליה והם פורסמו גם כמודעות בעיתון "קול הרצליה".

סיירות ההסברה סבבו בחופים, יזמו שיחות עם הנופשים, הביאו בפניהם את תוצאות הסקר והדגימו את החלופות השונות לפלסטיק החד פעמי – כוסות רב פעמיות, צלחות, מכלים למים, קופסאות לחטיפים ועוד. חשוב להדגיש כי רוב הציבור קיבל את הסיירות באהדה רבה, הקשיב להסברים, הצטלם עם השלט והתחייב שלא להביא פלסטיק חד פעמי לחופים. הסקר שיערך בקיץ 2021 יוכיח את הצלחתן של הסיירות.

קמפיין קיץ 2020-2021

למרות התפשטות נגיף הקורונה, החליטה העירייה להעלות את קמפיין הקיץ בחופי הרצליה, בהתאם לאילוצים שהכתיב משרד הבריאות. הקמפיין שנמשך כששה שבועות החל מתחילת אוגוסט 2020 התקיים בחוף "נוף ים" עליו הכריזה העירייה כ"חוף נקי מחד פעמי", וכלל: שילוט, פרסום במדיות השונות ופעילות הסברה במשמרות של כשלוש שעות בימים שישי ושבת בשעות השיא של הביקור בחופים.

תו "נקי מחד פעמי" לעסקים

בדצמבר 2020 השיקו העירייה ועמותת צלול תו "נקי מחד פעמי" לעסקים – למסעדות, בתי קפה, משרדים, בתי עסק ועוד שיצמצמו את השימוש בפלסטיק חד פעמי. בית העסק שיעמוד בקריטריונים של התו יהיה זכאי לקב תעודת עסק "נקי מחד פעמי", ליווי מטעם עמותת צלול, פרסום בית העסק בפלטפורמות העירוניות ולעידוד יוזמות נוספות בקרב קהילת העסקים המקומית. לקבלת התו צורפה רשימה של [קריטריונים](#) אותם התבקש בית העסק למלא. עוד נקבע שבית עסק שלא יעמוד בהתחייבות זו, יוכל לבקש ארכה של כ-6 חודשים לעמידה בקריטריונים. לאחר תקופה זו, באם לא יעמוד בית העסק בקריטריונים, תישלל זכאותו. התו הוא שלב נוסף וחשוב בהפיכת הרצליה לעיר ללא פלסטיק והזדמנות לשתף את המגזר העסקי במהלך.

מסקנות

1. לפרסום הקמפיין ברחבי העיר חשיבות רבה כאמצעי לחשיפתו בפני קהלים רבים וכאמצעי עזר לעורר את מודעות הציבור לבעיה כולה.
2. הפרסום על תחנות האוטובוס חושף את הקמפיין בפני ההולכים ברחוב ובפני הממתנינים בתחנות האוטובוס. הפרסום בכיכרות חושף את הקמפיין בפני נהגים והולכי רגל. מדובר באמצעי יעיל שאין ספק שתרם רבות לפרויקט. בעיר הרצליה תחנות האוטובוס והשלטים בכיכרות הם רכוש של העירייה והשימוש בהם היה ללא עלות. עובדה שחוסכת כסף רב לקמפיין.
3. יש להקדים ולתכנן את הכרזות ולהפיקן החל מראשית השנה כדי שאפשר יהיה להתחיל בקמפיין עם ראשית עונת הרחצה. הסיבה לכך היא סבבי האישורים הרבים שהכרזות צריכות לעבור.

עסקים באזור התעשייה

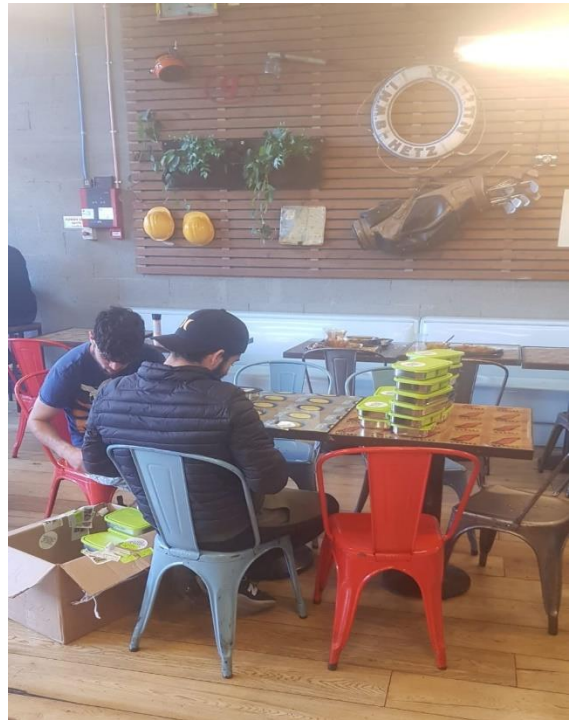
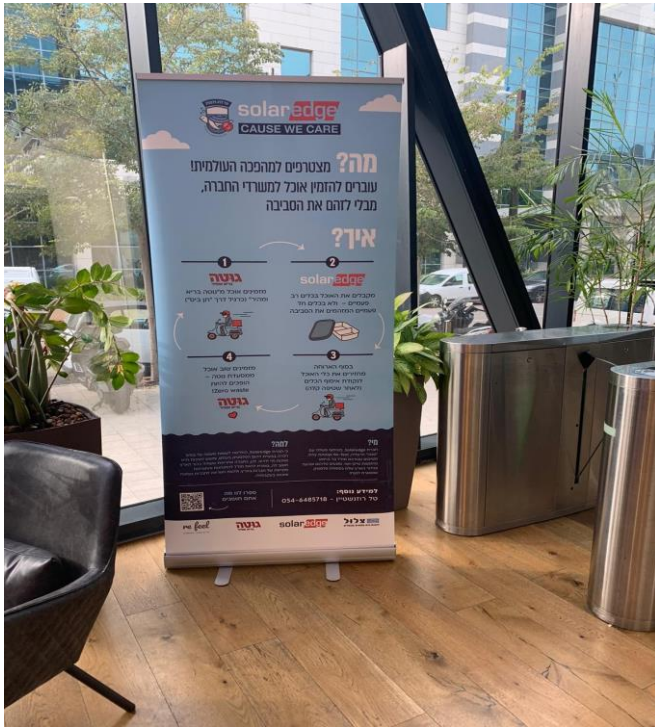
באזור התעשייה של הרצליה, המשתרע על שטח של 640 דונם, פועלות כ-1,500 חברות מסוגים שונים, ביניהן חברות טכנולוגיה גדולות: מיקרוסופט, ורינט, פורמולה, מטריקס ועוד, שהעסיקו עד לפרוץ מגפת הקורונה עשרות אלפי עובדים. בנוסף פועלים באזור התעשייה כ-100 מסעדות, בתי קפה וברים, הפתוחים ביום ובלילה. רבים מהמשרדים והעסקים באזור התעשייה מזמינים ארוחות בשיטת ה-Take Away המייצרת כמויות אדירות של פלסטיק חד פעמי מדי יום. לאור נתונים אלה, הוחלט להתמקד בניסיון לשנות את שיטת משלוח הארוחות ולהעבירה משימוש בכלים חד פעמיים לכלים רב פעמיים. אמנם בעקבות מגפת הקורונה פניו על עולם התעסוקה ואיתו שיטת ההסעדה השתנו במידה רבה, ויתכן שהשתנו לעד, אך עבודה זו יוצאת מתוך נקודת הנחה שעולם העסקים יחזור לפעילות שתחייב שינויים – בין השאר לגבי האופן שהוא צורך מוצרים.

מכתב לבעלי העסקים

נשלח מכתב משותף של עמותת צלול ושל סגנית ראש העיר, עפרה בל, לכל העסקים באזור התעשייה, הקורא להם להצטרף למהלך צמצום השימוש בפלסטיק חד פעמי. (ראו בנספחים).

פיילוט מעבר לכלים רב פעמיים באזור התעשייה

לאחר מספר חודשים של לימוד ופגישות עם עסקים שונים באזור התעשייה, אותרו שותפים לפיילוט למעבר לשימוש בכלים רב פעמיים: מסעדת "גוטה", Refeel ישראל, וחברת SolarEdge טכנולוגיז. לאחר היערכות של מספר שבועות, ב-15 בדצמבר 2019, הושק פיילוט שבו עובדי חברת SolarEdge, המזמינים את ארוחותיהם באמצעות שירות "תן ביס" קיבלו את ארוחותיהם בכלים רב פעמיים, אותם החזירו בתום השימוש לנקודת איסוף שממנה הוחזרו הכלים למסעדה לשם ניקוי והכנה לשימוש ביום הבא.

צוות מסעדת "גוטה" בהכנות לפיילוט טייק-אווי רב פעמי

אריזת האוכל שרכשה "צלול" לפיילוט

עובדי "SolarEdge" מקבלים את ארוחתם בכלים רב פעמיים

מעבר לשימוש בכלים רב פעמיים במשרדי חברת SolarEdge

כחלק מהחלטת החברה לצמצם את השימוש בפלסטיק חד פעמי היא החלה בתהליך של מעבר לכלים רב פעמיים גם במטבחוני החברה. ההערכות כללה רכישת צלחות, כוסות וסכו"ם רב פעמיים, מדיחי כלים ומתקנים לשיטיפה מהירה של כוסות ("פרש-קאפי"). לצורך המעבר הכינה "צלול" עבודה שניתחה את כדאיות המהלך.

שת"פ עם מכללת מנטור למקצועות העיצוב, הניו-מדיה והצילום ברמת גן

כחלק משיתופי הפעולה בפרויקט "עיר ללא פלסטיק", יצרה "צלול" קשר עם מכללת מנטור למקצועות העיצוב, הניו-מדיה והצילום, שבחרה בזיהום הפלסטיק כנושא המרכזי עבור הסטודנטים. כחלק אירוע הסיום שהתקיים במרינה הרצליה, בדצמבר 2018, במעמד ראש העיר הרצליה ומנכ"לית "צלול" הציגו 12 סטודנטים את עיצוביהם במדיות הפרסום השונות. בסוף האירוע הכריז ראש העיר על שלושת המקומות הראשונים והעניק פרס לזוכה במקום הראשון.

העבודה הזוכה בתחרות העיצובים של מכללת מנטור, דצמבר 2018

בתי קפה

ניתוח פסולת הפלסטיק בחופי הים של הרצליה מיולי 2018 העלה שהפריט הדומיננטי ביותר שהציבור מביא אתו לחוף ומשליך לאשפה לאחר שימוש קצרצר הן הכוסות החד פעמיות - עד כי כל פריט פסולת פלסטיק חמישי הוא כוס חד פעמית. כהמשך לממצא זה, ובמסגרת השאיפה לצמצם את השימוש בכלים חד פעמיים בכל רחבי העיר, הוחלט לבחון את שאלת השימוש בכוסות חד פעמיות גם בבתי הקפה בעיר ואת ההיענות לחלופות השונות מתוך כוונה ליישמן. בנוסף, בוצע ניתוח של השאלה האם יש היתכנות כלכלית להמרת השימוש של כלים חד פעמיים בכלים רב פעמיים בבתי קפה ומסעדות והאם אפשר לשכנע את הציבור להשתמש בהם. מטרת הניתוח הייתה לשמש ככלי לשכנוע הציבור ובעלי העסקים להעדיף שימוש בכוסות רב פעמיות על-פני כוסות חד פעמיות.

סקר שימוש בכוסות חד פעמיות בקרב בעלי עסקים

הסקר אשר בוצע בינואר 2019, נערך ב-10 בתי קפה בארבעה אזורים גיאוגרפיים שונים בעיר. שישה מבתי הקפה משויכים לרשת ארצית וארבעה הם עסקים פרטיים שאינם שייכים לרשת. מטרת הסקר הייתה לאפיין את אופן השימוש בכוסות חד פעמיות לשתיית קפה ואת יחסם של בעלי העסקים ושל לקוחותיהם לשאלת החלופות:

1. חלופת "ריקאפ" (מודל פיקדון) שפותח בגרמניה.
2. חלופה שבה הציבור מביא כוס מהבית ומקבל הנחה בעבור מילוי הכוס בקפה.

מסקנות

1. קיימת נכונות בקרב עסקים לצמצם את השימוש בפלסטיק חד פעמי, אלא שהיא תלויה במציאת חלופות.
2. אפשר להכיל את השיטה שגובשה עבור פיילוט שימוש בכלים רב פעמיים בשיתוף "גוטה" ו"SolarEdge", גם לעסקים נוספים.
3. גם בחברות קטנות קיימת תועלת ברורה במעבר למודל רב פעמי.
4. בחברות קטנות של עד 50 עובדים, ייקח כשנתיים להחזיר את ההשקעה בכלים רב פעמיים.
5. בחברה שבה פחות מ-30 עובדים אין כדאיות כלכלית למעבר למערך רב פעמי שכרוכה בו השקעה כספית משמעותית (מדיחים, מנקה וכו'), אך יש כדאיות ערכית רבה.
6. אפשר לשכנע את בתי הקפה להעניק הנחה למי שמביא ספל מהבית ולשכנע את הציבור לקחת חלק בכך.
7. במידה שיחל פיילוט של מודל כוסות ריקאפ (תוכנן בתל-אביב אך נקטע בשל התפשטות נגיף הקורונה), אפשר יהיה לשקול את יישומו גם בהרצליה (בעלי בתי הקפה לא היו משוכנעים ביעילותו של מודל מסוג זה).
8. חלוקת תו ירוק לעסקים, ופרסומו באמצעי התקשורת תעניק זריקת עידוד לנושא.
9. הפרדה במקור – כפעילות משלימה למהלכי צמצום פלסטיק באזור התעשייה - נוכחנו לדעת כי חלק לא מבוטל מהחברות באזור התעשייה מעוניין לבצע הפרדה במקור אך זקוק לתשתית מתאימה שאינה קיימת כיום. הנושא עבר לטיפול היחידה לאיכות הסביבה בעירייה אשר נערכת לטיפול כולל בנושא בראיה ארוכת טווח.

עסקים לאורך החופים

בעורף החוף של הרצליה כ-10 עסקים. למרות שרוב בעלי העסקים מודעים לנושא הפלסטיק ונזקיו הם הצהירו שימשיכו להציע פלסטיק חד פעמי ללקוחותיהם - כל עוד לא ימצא תחליף במחיר סביר. בתום חודשים ארוכים של פגישות והסברה נרקם שיתוף פעולה בין "צלוּל" לבין מועדון הגלישה והשייט "גזיבו" שהפך לחלוץ בקרב המסעדות בהרצליה ובארץ לצמצום השימוש בפלסטיק חד פעמי.

עד למהפך, הוגשו השתייה והמזון ללקוחות על החוף בכלי פלסטיק חד-פעמי: צלחות, כוסות, וסכו"ם שנזרקו לפח לאחר שימוש קצר. על מנת לשנות הרגל זה רכשה המסעדה צלחות אלומיניום וכוסות קרבון רב-פעמיות לייך ולשתייה קלה.

הצעות נוספות – שיטת הפקדון

במטרה לעודד עסקים על החוף לעבור לכלים רב פעמיים, מוצע ליישם מודל לשימוש בכוסות רב פעמיות עם פיקדון שיאפשר ללקוח לרכוש משקה קר או חם קפה בכוס רב פעמית, עבורה ישלם פיקדון של 10 שקלים אותם יקבל בחזרה בעת השבת הכוס לכל בית עסק שחבר במיזם. לקוח שיבחר לעשות שימוש בכוס רב פעמית עליה שולם פקדון יקבל הנחה כך שעלות המשקה שירכוש (נטו-אחרי השבת הפיקדון) תהיה זולה יותר מרכישת משקה בכוס חד פעמית.

בנוסף תלווה את המיזם אפליקציה שתספק לצרכנים מידע אודות בתי העסק המשתתפים במיזם. פירוט נוסף על המודל בנספחים. עוד מומלץ לעודד עסקים לאורך החוף להירתם למהלך צמצום השימוש בפלסטיק חד פעמי, לפרסם אותם במקומונים ובאתר העירייה. טרום חידוש מכרזים או יציאה למכרזים חדשים מול בעלי העסקים בחופים - מומלץ להכניס סעיפים הדורשים מהם להציג פעולות לצמצום השימוש שלהם בפלסטיק חד פעמי – בייעוץ וליווי של "צלוּל" והיחידה לאיכות הסביבה.

מערכת החינוך

אחד המקומות החשובים והמאתגרים ביותר בפרויקט "עיר ללא פלסטיק" הוא מערכת החינוך הפורמלית והלא פורמלית. החשיבות הרבה נובעת מהעובדה שילדים ידועים כסוכני שינוי יעילים ביותר המשפיעים על התנהגות הוריהם ולכן מומלץ להשקיע מאמצים כדי לשכנעם להצטרף למהלך.

מערכת החינוך של הרצליה כוללת 140 גני ילדים עירוניים, 15 בתי ספר יסודיים, חטיבות ביניים ובתי ספר תיכוניים. הפילוט התבצע בשני גני ילדים, שני בתי ספר יסודיים ושתי חטיבות ביניים.

גני ילדים

מחקרים רבים שבוצעו במהלך השנים הוכיחו שילדים בגיל הגן מסוגלים להשפיע על הוריהם בתחומי התנהגות רבים, שונים ומגוונים. כך למשל, מחקר שביצעה האוניברסיטה העברית, בקרב 1,890 ילדים הוכיח, כי הם השפיעו על הוריהם לגבי איכות ארוחת העשר שהם מביאים לגן, כך שהארוחה תהיה מזינה יותר ולא תכלול חטיפים. פרויקט זה ביקש להוכיח, שילדים מסוגלים להשפיע על הוריהם לא רק בתחום איכות המזון, אלא גם בתחום אריזת המזון, כך שתכיל פחות פלסטיק חד פעמי.

במסגרת הפרויקט כל הגנים עברו תהליך של הפחתה בשימוש בפלסטיק חד פעמי תוך שילוב של תוכנית "עיר ללא פלסטיק" עם תוכנית "גן ירוק" המעניק תו לגנים ירוקים, תוך שימת דגש על תכנים הקשורים למחזור, גינות ירק, חממות, גינות תבלינים, חקר ציפורים ועוד. התוכנית הכוללת פעילות תוך וחוץ גנית פועלת בקרב חלק מהגנים בעיר.

מסקנות

1. המעבר לכלים רב פעמיים יוצר חסכון שנראה קטן, אך יש לו משמעות רבה לגן ילדים.
2. מומלץ לערוך לגנות השתלמויות עיתיות בנושא סביבה בדגש על נזקי פלסטיק חד פעמי, ואף לגבש תוכנית לימודים בנושא שתשובץ באופן קבוע בתוכנית החינוכית של ילדי הגנים - באחריות אגף חינוך בעירייה.
3. מומלץ לשלב בתוכנית הלימודים פעילויות חווייתיות הכוללות את המסרים המרכזיים של קמפיין הפחתת שימוש בפלסטיק חד פעמי.
4. על מנת שמהלך השינוי יצליח לאורך זמן בגנים, חשוב להיות קשובים לצרכים העולים מהצוות, כפועל יוצא של המעבר לשימוש בכלים רב פעמיים. לדוגמה: תקצוב חומרי ניקוי למדיח, התייחסות לזמן העמסת המדיח ופינוי הכלים וכדומה.

בתי הספר

לבתי הספר תפקיד חשוב כסוכני שינוי, הם מחנכים את אזרחי העתיד ויש להם השפעה רבה גם על הורי התלמידים. לקראת שנת הלימודים תשע"ט הפיץ מנהל אגף החינוך בעירייה, ד"ר יעקב נחום, מכתב לכול מנהלות בתי הספר בעיר המסביר על פרויקט "עיר ללא פלסטיק" חזון העירייה, התוכנית החינוכית והמלצות בנושא. הפעילות התחלקה לשני קהלים: צוות בתי הספר והתלמידים.

1. **ספטמבר 2018** - נבנו מערכי שיעור לצמצום השימוש בפלסטיק וגובשה תוכנית עבודה שנתית. (דוגמא למערך שיעור בנספחים).
2. **נובמבר 2018** - נערך כנס פתיחת שנה בו נכחו כלל רכזות הקיימות בבתי הספר שהן הגורם המוביל את המועצות הירוקות שפועלות בהם.

3. הפסקה פעילה בנושא צמצום צריכת פלסטיק - התקיימה בחלק מבתי הספר במהלך 2019 ויועדה להסברה על פלסטיק חד פעמי - נזקים ומה ניתן לעשות.
4. סיור מועצות למרכז להצלת צבי ים - כמחצית מבתי הספר קיימו את הסיור במהלך שנת 2019.

ההמלצות לצוות בית הספר כללו רכישת כוסות רב פעמיות לחדר המורים והפסקת השימוש בכלים חד פעמיים בישיבות ואירועים כיתתיים, במהלך טיולים וימי שדה מחוץ לשטח בית הספר. כ-300 תלמידים השתתפו בהרצאת "עיר ללא פלסטיק" כחלק מתוכנית ההכשרה שלהם.

מועצות תלמידים - יצאו בקמפיין לצמצום השימוש בפלסטיק חד פעמי בבתי הספר השונים שכלל שלושה מערכי שיעור שהוכנו ביחידה לאיכות הסביבה, בשיתוף "צלול". כל אחת מהמועצות ערכה סקר בקרב תלמידי בית הספר בנושא השימוש בכלים חד פעמיים. על-פי ממצאי הסקר התמקדה כל מועצה בבעיה בה בחרה. מספר בתי ספר בחרו להפוך הנושא לרוחבי ולשלבו בשיעורי ליבה כגון מורשת, שפה ואומנות וכן להפיצו באמצעות לוחות קיר שהכינו המועצות בבית ספרם.

במהלך השנה יצאו חברי המועצות הירוקות מכל בתי הספר היסודיים (300 ילדים) ליום שיא בפארק המחזור חירייה, לפעילות למידה חווייתית בדגש על פסולת והפגיעה בטבע, בחופים ובבעלי החיים.

בית הספר נבון - ארוחת הצהריים הוגשה בכלים רב פעמיים בלבד.

בית ספר אלון - במטרה לחולל שינוי הוחלט לערוך סקר בשיתוף "צלול" בקרב 270 תלמידים בשאלה במה אורזים התלמידים את הכריכים שהם מביאים לבית הספר ויחסם לנושא הפסולת. מתוצאות הסקר עולה כי:

36% - אורזים בשקית פלסטיק, 31% בקופסה, 16% באמצעים שונים שאינם פלסטיק 17% גם וגם. מכאן, שמחצית מהתלמידים עוטפים את הכריך בשקית פלסטיק. לשאלת יחסם לנושא הפסולת 44% השיבו שהם מפרידים פסולת, 27% זורקים את כל הפסולת לפח הרגיל, 29% - ללא הרגל קבוע.

הרצאה בנושא נזקי הפלסטיק, מפגש מליאה בחדר מורים

בית הספר שזר - בית הספר ערך סקר בקרב ההורים לגבי יחסם לכלים חד פעמיים:

18% אינם משתמשים כלל בכלים חד פעמיים.

18% משתמשים רק בכוסות שתיה חד פעמיות.

59% משתמשים בכלים חד פעמיים רק בחגים ובאירועים רבי משתתפים.

5% עושים שימוש יומיומי בכלל הכלים.

שימוש בקשיות:

47% משתמשים בקשיות רק במסעדות.

43% משתמשים לעיתים.

5% משתמשים בקשיות עם כל משקה.

5% לא משתמשים כלל בקשיות.

שימוש בשקיות רב פעמיות:

59% לוקחים איתם סלים/ שקיות רב פעמיות לסופרמרקט.

36% היו רוצים אבל שוכחים.

5% אף פעם לא לוקחים איתם סלים רב פעמיים לסופרמרקט.

צריכת משקאות:

45% קונים בקבוקי מים ומיצים הביתה, 24% שותים מים מהברז או ממתקן. 31% - רק באירועים.

בנושא הפרדת פסולת והרגלי מחזור – התקבלו נתונים דומים לסקר עליו השיבו הילדים.

הסקר התבצע במטרה לבחור באיזו יוזמה שקשורה לצמצום השימוש בפלסטיק יבחרו התלמידים להתמקד.

בית ספר יוחנני - התלמידים יצרו מיצג אומנותי מצעצועים שאינם בשימוש, במטרה להעלות את המודעות להיקף הצריכה.

בית-ספר "לב טוב" - תלמידי שכבת ה' השתתפו בהכשרה בנושא פלסטיק, בסיומה יצאו התלמידים לחוף הים, צילמו את פסולת הפלסטיק ויצרו ממנה כרזות.

חטיבת זאב - הוכרזה כחטיבה "ללא פלסטיק". התלמידים קנו למורות ספלי שתיה רב פעמיים והכינו פליירים שצורפו לתעודות המחצית ובהם הסברים על נושא הפלסטיק החד פעמי. התלמידים זכו במקום הרביעי במיזם "תזוז את עצמך" של משרד החינוך למיזמים סביבתיים ובסוף השנה החתימו את חברי הקואליציה על "אמנת ילדי המחר". הילדים קראו את האמנה בפני ראש העיר בפורום מועצת העיר ודרשו מהמועצה לפעול לשינוי וקידום פעילות שתגרום לצמצום משמעותי של נזקי הפלסטיק החד פעמי. מנכ"לית "צלוּל" הרצתה בבית הספר בנושא פלסטיק.

פעילות נוספת שהתקיימה בחטיבת זאב היא הפסקה פעילה לכל תלמידי בית הספר. בתמונה מטה - הכנה לקראת פעילות הסברה בנושא הפחתת השימוש בכלים חד פעמיים בבית הספר שלקח בה חלק חבר המועצה יונתן יעקובוביץ.

האמנה שגיבשו תלמידי חטיבת זאב

בית ספר אילנות - מנכ"לית "צלוּל" הרצתה בנושא פלסטיק.

המלצה לסדר פסח ירוק – באפריל 2019 שלחה היחידה לאיכות הסביבה בעיריית הרצליה מכתב הקורא למורים ולתלמידים לערוך סדרי פסח ירוקים בבתי הספר (מצ"ב בנספחים).

שבוע הקיימות

כחלק משבוע הקיימות שהתקיים במאי 2019 התאגדו ילדי המועצות מכל בתי הספר היסודיים לפרלמנט ילדים עירוני וייצרו מיצג אומנותי גדול מפסולת פלסטיק, שהוצג וצולם במסגרת יום השיא של שבוע הקיימות. בנוסף, פתחו הילדים דוכן הסברה במסגרתו ביקשו מהמשתתפים, ילדים ומבוגרים, לחתום על אמנה הקוראת לילדים ולמבוגרים לצמצם את השימוש בפלסטיק חד פעמי.

מיצג מפסולת פלסטיק תלמידי המועצות הירוקות

יזמות שצמחו ב-2020 בעקבות הפעילות

בית הספר יצחק נבון - בסוף שנת הלימודים התשע"ט החליט יו"ר הנהגת ההורים לרכוש עבור כל תלמידי הצהרון קופסת אוכל רב פעמית. התלמידים ייקחו את הקופסא הביתה בסוף היום, ישטפו אותה ויחזירו למחרת. ספק המזון לצהרון הבטיח שכל שקל שיחוסך במסגרת שינוי זה ייתרם לבית הספר. בראשית שנת הלימודים תש"פ הקופסאות נרכשו ונמסרו לתלמידים. נושא הפלסטיק החד פעמי היה אחד הנושאים החשובים שנלמדו. חדר מורים הפך נקי מפלסטיק חד פעמי.

מסקנות

- יש חובה לרתום את מנהל אגף החינוך בעיר לקידום מיזמים, ביצוע השתלמויות ולהוצאת הנחיות הקשורות למטרות הפרויקט.
- יש לאפשר לשותפים בפרויקט גישה חופשית לבתי הספר (בתיאום מלא עם היחידה לאיכות הסביבה), הן על מנת לקחת חלק בהעברת תכני ההסברה והן על מנת לבצע את המדידות לפני ואחרי ההסברה לשינוי ההרגלים בבתי הספר.
- חשוב מאוד לחבר את מחלקת הבריאות העירונית למהלכי השינוי בבתי הספר, בדגש על נושא ההזנה בצהרונים. המעורבות עשויה לתרום רבות לקידום הנושא והטמעתו.
- חשוב למסד את הקשר עם יו"ר ועד הנהגת ההורים העירונית, שדרכו אפשר להוביל שינויים משמעותיים בבתי הספר - לעודד יוזמות מקומיות של וועדי הורים, לרכוש קופסאות אוכל רב פעמיות בשיתוף עם ספק המזון בצהרונים, כתחליף לכלים החד פעמיים.
- חשוב לרתום את משרד החינוך ולכלול אותו בתכנים החינוכיים שיכנסו לתוכניות הלימודים בבתי הספר וכן לגבש פעילויות מגוונות משלימות שקשורות לנושא.

חינוך בלתי פורמלי- תנועות נוער

צופי-ים - כבר בפגישה הראשונה הביע רכז השבט רצון עז לצמצם את השימוש וחינוכי השבט הביעו מודעות לנושא זיהום הפלסטיק ועשו מאמצים לצמצם את השימוש בשוטף ובאירועים גדולים. לאחר פגישה הוחלט על מספר פעולות למניעה מוחלטת של השימוש בפלסטיק חד פעמי:

- נרכשו 50 כוסות רב פעמיות וצלחות להגשת כיבוד באירועים.
- בתחילת אוקטובר 2019, הרצו אנשי "צלול" בפני חברי השבט על נושא זיהום הים ועל פרויקט "עיר ללא פלסטיק".

שבט רשפים - הוא שבט הצופים הגדול ביותר בהרצליה ומונה 1,300 חניכים. בפגישה עם רכזת השבט היא ביקשה להשתתף בפרויקט "עיר ללא פלסטיק" ולכלול אותו תחת הפרויקטים הירוקים של השבט. השבט אמנם הוכיח מודעות לנושא זיהום הפלסטיק ופעל בדרכים שונות כדי למנוע את השימוש בפלסטיק חד פעמי. יחד עם זאת, היו עדיין מקרים בהם נעשה שימוש בפלסטיק חד פעמי - בטיולים ובאירועים.

באוקטובר 2019 התקיימה פגישה נוספת בין רכזי הלוגיסטיקה של השבט לבין ראשי צוותי המחלקות, כדי לפעול ולהפוך אותו לשבט שנמנע כמעט לחלוטין משימוש בפלסטיק חד פעמי. בנובמבר 2019 נערכה פגישת הסברה על זיהום הפלסטיק בעולם והסבר על פרויקט עיר ללא פלסטיק.

מסקנות

1. קיימת חשיבות רבה לגיוס הממונה על תנועות הנוער בעיר בשלב מוקדם של הפרויקט.
2. מומלץ לעודד את תנועות הנוער לקחת חלק בפעילויות הסברה לצמצום פלסטיק ברחבי העיר ולשלבם בפרויקט מוקדם ככל האפשר.
3. יש לרתום את תנועות הנוער להפרדה במקור ולספק להן תשתית מתאימה לכך בשבט.

דיוור מוגן

הפיילוט כלל בית לדיוור מוגן מתוך מחשבה שקהל היעד מורכב מאוכלוסייה הומוגנית, סקרנית וקשובה. אמנם מדובר באנשים מבוגרים שאולי קשה להם יותר לשנות הרגלים שנרכשו במהלך שנים, אולם יש לזכור שרבים מבני הגיל השלישי חיו בתקופת "טרום עידן הפלסטיק", הם זוכרים עולם שבו השימוש לא היה כה נפוץ, ולכן יש סיכוי שיתמכו במהלך לצמצום השימוש. הדברים אמורים במיוחד לאור העובדה שהמסר של הפרויקט הוא שאיפה להשאיר לילדינו ולנכדינו עולם שאפשר לחיות בו.

בית אבות "פורטיאה"

בית האבות שבו 132 חברים הוקם בשנת 1992 ע"י הפדרציה הציונית של דרום אפריקה בישראל, במטרה לסייע לעולים ותיקים מדרום אפריקה שהגיעו לגיל הזהב. במסגרת פגישות שהתקיימו עם מנהלת המקום, אם הבית ומנהל הרכש, הוצגו מספר הצעות לפתרון לצמצום השימוש בפלסטיק חד פעמי.

פינת הקפה : לבקשת ההנהלה הוצגו הצעות מחיר ממספר ספקי כלים חד פעמיים מתכלים. הפתרון שנבחר היה שימוש בכלים רב פעמיים, שהוא הפתרון הסביבתי ביותר.

כלים בארוחות: הוצגה אפשרות להציע שימוש בכלים רב פעמיים אותם ייקחו הדיירים לחדריהם. אלה יאספו בתום השימוש באמצעות שליח.

שימוש בשקיות פסולת הוצגו הצעות מחיר לשקיות מחומרים מתכלים.

שימוש בשקיות פלסטיק לכביסה: הוצע לתפור סלי כביסה מבד במתפרה שבבתי האבות, שימנעו את השימוש הנפוץ בשקיות פלסטיק.

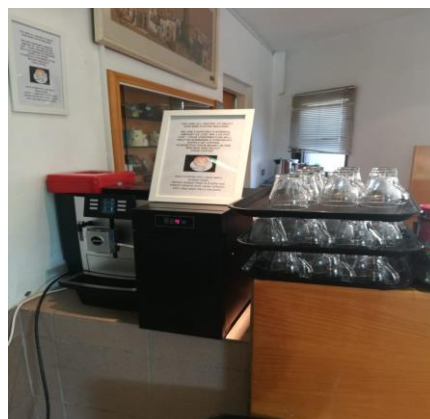
הסברה: הפוסטר "10 דרכים לחיים בריאים ללא פלסטיק חד פעמי", תורגם לאנגלית (שפתם של רוב הדיירים) ונתלה במספר אתרים מרכזיים.

למרות התפרצות נגיף הקורונה אומצו חלק מהפתרונות:

פינת הקפה – נרכשו כלים רב פעמיים, הופסק השימוש בכוסות חד פעמיות ונחסכו אלפי כוסות חד פעמיות בשנה.

סלי כביסה מבד - נתפרו 64 סלי כביסה מבד, מהלך שחסך כ-10,000 שקיות פלסטיק שהיו נזרקות לפח מידי שנה.

המעבר לכלי "טייק אווי רב" פעמיים - ימתין עד לחלוף הנגיף.

מסקנות

1. בניית שותפות עם הגורם האחראי בשלב מוקדם של הפרויקט מסייעת רבות להצלחת צמצום השימוש.
2. אפשר למצוא פתרונות פשוטים וקלים ליישום – כמו למשל תפירת שקיות בד לכביסה.

המגזר הדתי

האוכלוסייה הדתית ידועה בשימוש הנפוץ שהיא עושה בכלים חד פעמיים. הסיבות לכך הן גודלן של המשפחות, ריבוי אירועים משפחתיים עתירי משתתפים ובעיקר נושא הכשרות שמכביד מאוד על המשפחות בעיקר בשבתות. בשל סיבות אלה שכנוע ציבור זה לצמצם את השימוש בכלים חד פעמיים ולעבור לכלים רב פעמיים - הוא אתגר מעניין במיוחד. הפיילוט נערך במועצה הדתית ובבית הכנסת "שערי צדק" שבשכונת נווה עמל, שהוא אחד מ-20 בתי כנסת הפועלים בעיר, מתוך כוונה להשתמש בלקחיו כדי לנסות לשכנע את כל בתי הכנסת לאמץ מדיניות של צמצום השימוש בכלים חד פעמיים.

המועצה הדתית הרצליה

בבניין המועצה הדתית נעשה שימוש בכלי פלסטיק חד פעמי הן בשוטף והן למטרות אירוח. "צלול" יצרה קשר עם יו"ר המועצה הדתית, דני פנחס, במטרה להציע לו צמצם את השימוש בכלים חד פעמיים. במהלך הפגישות הוצגו הצעות מחיר ודוגמאות לחלופות, אולם לבקשת המועצה הדתית, התהליך הושהה.

בית כנסת שערי צדק בשכונת נווה עמל

בשכונה מתחם גדול ובו ששה בתי כנסת וכן גינה קהילתית שבה פרחים וגינת פרפרים וגבאי בית הכנסת, אלי צארף, הוא פעיל סביבתי. מספר המתפללים בבית הכנסת קטן והוא עושה שימוש בכמות קטנה של כלים חד פעמיים. באירועים גדולים המתקיימים פעמיים בשנה השימוש רב יותר. מיעוט המתפללים ומיעוט השימוש הקל על הפיילוט במידה רבה.

בית הכנסת רכש כלים רב פעמיים - עשרות כוסות לשתייה חמה וקרה וכפיות. בהמשך הוחלט לרכוש מערכות של כלים רב פעמיים לאירועים גדולים. עם תום הסגר שגזרה הקורונה מתוכננת פגישה עם גבאים של חמשת בתי הכנסת במתחם במטרה להציע גם להם לצמצם את השימוש. בנוסף מתוכננת הרצאה לכל הגבאים והמתפללים בנושא הפלסטיק ונזקיו.

פעילות משותפת של "צלול" ועמותת "טבע עברי"

"טבע עברי", שבה חברים דתיים וחילוניים, היא עמותה המקדמת אחריות, סביבתית ויהודית תוך העלאת השיח היהודי-סביבתי לסדר היום בחברה הישראלית. במסגרת שיתוף פעולה בין שתי העמותות נערכו שלושה אירועים:

הופץ עלון שבת – העלון הוא כלי מקובל להפצת מסרים בקרב הציבור הדתי. העלונים מחולקים למתפללי בית הכנסת המעיינים בהם בהפסקות בין התפילות. העלון שחולק כלל מאמר בנושא הנזקים הסביבתיים להם גורם השימוש המופרז בפלסטיק, מאמר על פרויקט עיר ללא פלסטיק, דבר תורה על מחויבות היהדות לשמור על כדור הארץ, עשרת הדיברות לבית-כנסת ירוק, תשבצים ופעילויות לילדים.

סדר ט"ו בשבט, פברואר 2020 – התקיים בבית הכנסת "תפארת בחורים" בשיתוף חניכי תנועת "בני עקיבא". הרב דויד סתיו, שנחשב לאישיות מוערכת ולו קהל מאזינים רחב, נשא דרשה שהתמקדה באחריות המוטלת על כולנו -

לשמור על הארץ ועל הסביבה כדי שנוזכה לחיות בה בשגשוג ובבריאות. את דבריו חיבר לאיסור "בל תשחית". בתום הערב נערכה הופעה של הצמד המוסיקלי "תמר ונתנאל" ונערכו מעגלי שיח.

סרטון המתעד את דברי הרב סתיו : <https://youtu.be/kmhUpPW4871>

אירוע סדר "טו בשבט", פברואר 2020

מסקנות

1. למעורבות גורם בכיר האחראי לנושא הדת ובתי הכנסת בעירייה השפעה מכרעת על הצלחת הפעילות בסקטור זה.
2. הנחיה של ראש העיר/מנכ"ל העירייה לסייע בכל הדרוש לקידום הפעילויות לצמצום השימוש בפלסטיק חד פעמי תתרום רבות להצלחת הפעילות השונות בנושא.
3. סבסוד של כמה מאות שקלים יכולה למנף את העלאת המודעות של בתי הכנסת.
4. התמקדות בבית כנסת שבקהילה שלו כבר קיימת מודעות לנזקי הפלסטיק, מעלה באופן משמעותי את סיכויי ההצלחה של השינוי שאנו מבקשים להוביל. לכן, השלב הבא הוא לאתר בתי כנסת מהקהילה האמריקאית, הדרום אפריקאית וכד'.

חלופות לפלסטיק חד פעמי

סדנה – פלסטיק הוא לא חד פעמי

כחלק מהפיילוט התעורר צורך למצוא חלופות לפלסטיק החד פעמי. לצורך כך ערכו עמותת צלול, בשיתוף עיריית הרצליה, המשרד להגנת הסביבה והחוג ללימודי הסביבה ע"ש פורטר באוניברסיטת תל אביב, סדנה: "פלסטיק הוא לא חד פעמי – סדנת פתרונות הדור הבא". (סיכום הכנס והמצגות בנספחים).

סיור בבריטניה

במסגרת מפגש הכרות בין "צלול" לשגרירות בריטניה בישראל, הציעה השגרירות לסייע במציאת חלופות לפלסטיק החד פעמי באמצעות סיור לימודי בלונדון. בריטניה נחשבת למובילת התחום בעולם וסיור כזה נחשב כהזדמנות פז ללמוד ולהשכיל.

במרץ 2019 יצאה ללונדון משלחת שכללה נציגים של "צלול", שיזמה את הביקור, נציגי המשרד להגנת הסביבה, השלטון המקומי, תעשיינים, סטארטאפים המפתחים חלופות לפלסטיק ונציגים מארגונים סביבתיים. במהלך הביקור נפגשה המשלחת עם נציגי ממשלה בבריטניה שסיפרו על המאמצים הגדולים שהושקעו בביסוס שיתופי פעולה בינלאומיים והציגו את מהלך החקיקה שנקבעה בסמוך לביקור. נציגי משרד הכלכלה והחדשנות הציגו את אתגרי ה"כלכלה מעגלית" הכרוכים במימון קשת רחבה של תעשיות ומחקר אקדמי במטרה ליצור שווקים חדשים, ואת המאמצים הנעשים לשינוי עמדות בהתנהגות הציבור. המשתתפים למדו על אתגרי התעשיות מבוססות חומרים ביו-מתכלים, נחשפו לרעיונות לקידום ספורט בר-קיימא ואירועים ציבוריים המוניים ושמעו על רעיונות כיצד ללמד את הציבור להתנהג באורח מקיים מבלי להפוך למטיפים. גולת הכותרת של הסיור הייתה ביקור בסופרמרקט Thornton's Budgens שנמנע ככל האפשר משימוש באריזות וכלי אצירה העשויים מפלסטיק חד פעמי. במהלך הביקור נפגשה המשלחת עם שון סאת'רלנד ופרנקי גילארד, מייסדות מיזם A Plastic Planet שהעלו רעיונות ליצירת ועידה משותפת בנושא פסולת מזון וניהול סופרמרקט ללא פלסטיק גם בארץ.

מסקנות

1. מחזור פלסטיק רחוק מלהוות פתרון ואפשר להחשיבו כסוג של "הונאה", מכיוון שהוא כרוך בהובלת פסולת פלסטיק חד-פעמית למדינות אחרות תוך יצירת זיהום אוויר. לא רק זאת - המוצרים מפלסטיק ממוחזר הם בדרך כלל נחותים והשימוש בהם קצר ומיותר.
2. חשוב להפריד פלסטיק במטרה להסירו ממעגל הפסולת הראשוני ולמנוע את הגעתו למטמנות ובשל האפשרות לייצר ממנו ספסלים, כסאות ומוצרים אחרים.
3. באמצעות איסוף והפרדה של פסולת פלסטית אנו ממחישים לאחראים על התחום הסביבתי שיש מגזר גדול בציבור שהנושא חשוב לו.
4. אין בארץ פתרונות טובים לטיפול בכלים מתכלים. בירור עם המשרד להגנת הסביבה העלה, שאין בכוונתו לקדם מתקנים כאלה בארץ בטווח הקרוב והרחוק ולכן חלופות אלה אינן מתאימות לארץ.
5. בכוונת "צלול" להמשיך את הקשר עם הגורמים עימם נפגשה המשלחת, בתקווה לשיתופי פעולה עתידיים.

הקואליציה למניעת זיהום הפלסטיק בישראל (מז'פ)

ה"קואליציה למניעת זיהום הפלסטיק בישראל" היא ארגון גג הכולל ארגונים ואקטיביסטים שפועלים במטרה לצמצם את הזיהום שגורם הפלסטיק החד-פעמי. את הקואליציה יזמו עמותת צלוּל, ארגון "מגמה ירוקה" ואחרים. לקואליציה דף פייסבוק פעיל, וועד מנהל שמקדם שיתופי פעולה בין הארגונים.

הצעת החוק של הרצליה לצמצום פסולת הפלסטיק

בסוף מאי 2019 אישרה מועצת עיריית הרצליה חוק עזר עירוני חדש האוסר על הכנסת שקיות פלסטיק וכלים חד-פעמיים לחופי העיר, הממתין לאישורו הסופי של משרד הפנים (קדמה לכך עיריית אילת). הסיבה לחוק העזר - פלסטיק המושלך על החוף עלול להיסחף לים ולפגוע בסביבה הימית.

סיכום

"עיר ללא פלסטיק", בשיתוף עיריית הרצליה, הוא פרויקט חלוצי ששם לו למטרה ללמוד כיצד הופכים עיר שלמה לעיר ללא פלסטיק. הפרויקט שהוגדר כפילוט הציב לעצמו למטרה להעלות את מודעות הציבור - בהרצליה ובארץ כולה לבעיית השימוש העודף ולעיתים חסר הרסן בפלסטיק חד פעמי ונזקיו לסביבה ולבריאות. הכלי שנבחר כדי לבדוק את הצלחת הפרויקט הוא מדידת השימוש בתחילתו, במהלכו ובסופו. תהליך שלא הושלם עד סופו בשל מגפת הקורונה.

הישגים עד כה :

- חלק גדול מהציבור בהרצליה ובארץ כולה – מודע לנזקים הגדולים הנובעים מהשימוש בפלסטיק חד פעמי ורבים מבינים שיש לצמצמו.
 - רשויות מקומיות בארץ (הרצליה, תל אביב ואילת) חוקקו חוקי עזר (חוק העזר של אילת אושר) למניעת הכנסת פלסטיק לחופי הרחצה.
 - מסעדות ובתי קפה ברחבי הארץ התחרו על תשומת לב הציבור באמצעות המרת השימוש בכלים חד פעמיים לכלים רב פעמיים.
 - ילדים דרשו מהוריהם שלא לעטוף את הכריך בשקית פלסטיק.
 - פורסמו שלטים ברחבי העיר הקוראים לצמצם את השימוש בפלסטיק חד פעמי.
 - בתי כנסת המשרתים את האוכלוסייה הדתית החליפו כלים חד פעמיים ברב פעמיים.
 - הוקמה קואליציית פלסטיק בה חברים ארגוני סביבה ויחידים, וחברות רבות קמו במטרה למצוא תחליפים לפלסטיק המזהם. אמנם מגפת הקורונה הצליחה לעצור חלק מהמאמצים, אך יש לקוות שעם סיומה העולם לא יחזור לסורו והישגי טרום המגפה יגברו על רקע הבנת הקשר בין בריאות הסביבה והבריאות האישית.
- קמפיין "עיר ללא פלסטיק" ועמותת "צלול" נחשבים כיום למובילי תחום צמצום השימוש בפלסטיק חד פעמי ומיקמו אותה כמוקד ידע לכל הגורמים העוסקים בתחום. עמותת צלול ועיריית הרצליה מתכוונות להמשיך בשיתוף הפעולה ביניהן ולהרחיב את הפרויקט לעוד גני ילדים, בתי ספר, תנועות נוער, המגזר הביתי, המגזר הציבורי והעסקים בכל רחבי העיר ולאורך החופים. במקביל מציעה עמותת צלול לרשויות נוספות בארץ, לחברת ולעסקים להצטרף אליה ולהפוך ל"ערים ללא פלסטיק" ו"לחברות ללא פלסטיק" לטובת הסביבה, הציבור וכלל המשק. קמפיינים נוספים מתוכננים במגזר החרדי ובמגזר הערבי.

נעים להכיר- המועצה הירוקה

המועצה הירוקה הינה קבוצה של נציגי תלמידים מכיתות ד-ו. המועצה נפגשת פעם בשבוע על מנת לתכנן פעילויות להגברת המודעות של תלמידי בית הספר לשמירה על הסביבה שלנו.

-15-20 •

תוצאות הסקר הבית ספרי (כיתות ד-ו)

בהפסקת האוכל בבית הספר, הכריך שלך ארוז ב...

270 תגובות

קטגוריה	אחוז
קופסת פלסטיק רב פעמית	31.5%
שקית ניילון	35.9%
גם בשקית וגם בקופסה	15.6%
בנייר או ברדיד אלומיניום, ללא קופסה	7%
שקית נייר	1%
בנייר אלומיניום ובקופסה	1%
בלי כלום רק קופסת אוכל שלי	1%
ניר סופג בקופסה	1%

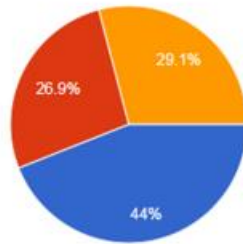
▲ 1/4 ▼

כמחצית מתלמידי בית הספר אורזים את הכריך שלהם בשקית ניילון.

תוצאות הסקר הבית ספרי (כיתות ד-ו)

מה אתם עושים עם פסולת הפלסטיק בבית? (אריזות ובקבוקים)

275 תגובות

- כשיש אפשרות- מפרידים פסולת, משליכים לפחי המחזור או מחזרים לפקדון
- זורקים הכל לפח הכללי
- לפעמים לפסולת הכללית ולפעמים לפחי המחזור

רב תלמידי בית הספר אינם מפרידים פסולת באופן קבוע (כ 60%)

פלסטיק- סיפור הצלחה?

מחוז הנגב
הרצליה
אגף שאיבת נפט
פיקוח ואכיפת הסביבה

צלול
לכוננת הים החופים והנחלים

איך פלסטיק נולד?

שאיבת נפט

זיקוק הנפט

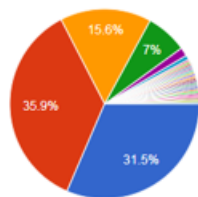
הפקה לפלסטיק

חד פעמי זה הכי נצחי

6

מה אפשר לעשות על מנת להפחית את השימוש בפלסטיק בכלל ובשקיות בפרט?

בהפסקת האוכל בבית הספר, הכריך שלך ארוז ב...
 270 תגובות

- קופסת פלסטיק רב פעמית
- שקית ניילון
- גם בשקית וגם בקופסה
- בגודל או בודיד אלומיניום, ללא קופסה
- שקית נייר
- בגודל אלומיניום ובקופסה
- בלי כלום רק קופסת אוכל שלי
- ניר סוסג בקופסה

▲ 1/4 ▼

מיחזור

- פירוקם של מוצרים וחומרים שונים לכדי חומרי הגלם שלהם, כאשר כמעט תמיד המטרה היא לבצע ייצור מחודש של מוצרים אחרים באמצעות חומרי הגלם.
- למה חשוב למחזר?
 מיחזור, מאפשר למנוע בזבוז ניכר משאבים חיוניים, אשר עלולים להיעלם מהעולם בעשורים הבאים. בנוסף, תהליך זה מפחית את כמות הפסולת המצטברת.
- [סרטון- מיחזור בקבוקים](#)

שימוש חוזר

שימוש מחדש (Reuse) הוא תהליך שמטרתו דומה לזו של המיחזור, אם כי הדרך בה ניתן להגשים אותה שונה לחלוטין.

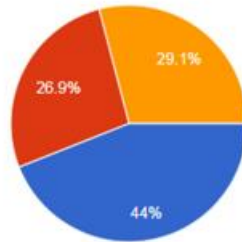
תהליך שכזה אינו מבוסס על פירוקם ועיבודם של המוצרים השונים לרמת חומר הגלם שלהם, אלא שימוש חוזר באותו מוצר מוגמר.

איך אנחנו יכולים לתרום לתהליך המיחזור?

מה אתם עושים עם פסולת הפלסטיק בבית? (אריזות ובקבוקים)

275 תגובות

- כשיש אפשרות- מפרדים פסולת, משליכים לפחי המחזור או מחזירים לפיקדון
- זורקים הכל לפח הכללי
- לפעמים לפסולת הכללית ולפעמים לפחי המחזור

חידון לסיכום

1. מתוך הסקר הבית ספרי ניתן להסיק ש...

- א. הכריך של רב התלמידים ארוז בשקית ניילון.
- ב. הכריך של רב התלמידים ארוז ברדיד אלומיניום.
- ג. רב התלמידים לא מביאים כריך.
- ד. רק חלק קטן מהתלמידים צורך שקיות ניילון באופן יומיומי.

2. מה לא ניתן לומר על השימוש בפלסטיק?

- א- חומר הגלם העיקרי לייצור הפלסטיק היום הוא נפט.
- ב- ניתן לייצר את הפלסטיק במגוון תכונות וצורות.
- ג- הפלסטיק הוא חומר מושלם- אין חסרונות לשימוש בו.
- ד- זמן ההתכלות של הפלסטיק גדול מאד לעומת חומרים כמו נייר ופסולת מזון.

מה אנחנו יכולים לעשות על מנת להפחית את השימוש בפלסטיק?

- א- לנסות לצרוך פחות פלסטיק.
- ב- להפריד פסולת למיחזור.
- ג- לנסות לעשות שימוש חוזר במוצרי פלסטיק.
- ד- כל התשובות נכונות.

תודה על ההקשבה

מכתב פנייה לבתי הספר בהרצליה לקיים סדר פסח "ירוק"

נשלח מהיחידה לאיכות הסביבה מדור חינוך סביבתי

המלצה לסדר פסח ירוק

פרויקט "עיר ללא פלסטיק" הינו מיזם עירוני חדשני בשיתוף עמותת צלול, הפועל להפחתת השימוש בכלי פלסטיק חד פעמיים בעיר ובעירייה בפרט. עיריית הרצליה הינה העיר הראשונה בארץ שמובילה תכנית להפחתת צריכת הכלים החד פעמיים. הידעתם?

בחג הפסח צריכת הכלים החד פעמיים עולה ב- 400%, נסו בחג הזה לארוח ולהתארח בכלים רב פעמיים והפכו את שטיפת הכלים לחלק מהחוויה המשפחתית.

במסגרת בתי הספר אנו רוצים לעודד אתכם לבצע סדרי פסח ירוקים (בשנת תשע"ח בית ספר נוף ים זרק רק 2 שקיות זבל לפח!!!)

המלצות לפעולה:

1. המועצה הירוקה תיכנס ותעשה הסברה קצרה על החשיבות של צמצום השימוש בכלים חד פעמיים במהלך חופשת הפסח.
2. לבקש מהתלמידים להגיע לסדר הבית ספרי עם כלים רב פעמיים (צלחות, כוסות וסכו"ם).
3. ליידיע את ההורים (הוצאת חוזר, אתר בית הספר) ולבקש מהתלמידים לספר בבית על חשיבות הצמצום בשימוש כלים חד פעמיים.
4. בכל יציאה לחיק הטבע, חוף הים או לפארק, נסו להצטייד בעיקר בכלי אוכל רב פעמיים (כיום ניתן למצוא כלים איכותיים וקלים מפלסטיק שניתנים לשימוש רב פעמי).
5. מצ"ב פוסטר 10 טיפים לחיים בריאים ללא פלסטיק.

חג פסח שמח ונקי מחד פעמי,
מדור חינוך סביבתי
היחידה לאיכות הסביבה הרצליה.

הזמנה לסדר ט"ו בשבט בסימן צמצום שימוש בפלסטיק חד פעמי, מגזר דתי הרצליה

"פן דעתנך שלא תשלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שימקן אחריו." (קהלת רבה פרשה ז)

אבא על הפלסטיק לא
אבא על העצים

הציבור הדתי בהרצליה מוזמן לערב **חד פעמי**

ערב ט"ו בשבט

בסימן קיימות ויהדות

מתי: ערב ט"ו בשבט 9.2, 19:00 פתיחת דלתות

איפה: בית הכנסת "תפארת בחורים", רחוב גיסין 4 הרצליה

בתוכנית: ערב עיון מלווה בשירה ונגינה, ברוח ט"ו בשבט

שיחה: הרב דוד סתיו, יושב ראש ארגון צהר

הופעה: תמר ונתנאל, הרכב פולק

הנחייה: עינט קרמר, מנהלת טבע עברי

זואו בשמחה!
הכניסה אופסיה!

האירוע יתקיים במסגרת "עיר ללא פלסטיק" בחסות עמותת צלוּל
ועיריית הרצליה | לפרטים: סלי - 052-4606285

עלון שבת שהופק ע"י "צלול" בשיתוף עם "טבע עברי"

הופץ ע"י "צלול" לכל בתי הכנסת בעיר, טרום קיום סדר ט"ו בשבט בסימן צמצום פלסטיק חד פעמי

דעת המקום

עלון חד פעמי לחודש שבט

כדור עם כיפה / הרב ליאור אנגלמן

נראה כמות מכוון של רבש"ע - כי אז אנחנו עומדים בחרת קודש אל מול פלא הבריאה, כולו אומר כבוד, לכל יש ערך. אמותה בה כרוכה באמון במעשי וביצירתו, ועלינו האחריות לראות שהפלא יזסיף להתקיים. על פי המדרש היתה זו ההורכה הראשונה של הקב"ה לאדם הראשון עלי אדמות:

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי, כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי במשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך" (קהלת רבה ז). עוד לפני שניגנה תורה ואפילו לפני שצוה שלא לאכול מעץ הדעת - נצטווה האדם לקחת אחריות על העולם. דווקא מפני שהעולם הוא לא מקרי, התגלגל לכאן במקרה, הוא 'חובש כיפה' ומעליו בורא.

ועכשיו, אגרוף "אשמנו" מכה כנגד הלב, בשעה שאני כותב את המאמר הזה אני מתיישב לצדי בני, אוכל חלה שנתורה ממוצ"ש. מנגב בחומוס ביתי, וכל זאת בצלחת חד-פעמית. אולי אני עצמי קניתי את הצלחת הזאת. גם אנחנו שקרעים עמוק במשדואה הקלוקלת הזאת. המאמר הזה לא מופנה החוצה, רק פנימה. מנגה להפנים.

הסטריאוטיפים פשוט מאוד - אילו הייתי אומר שנערכת בשעה זו הפגנה כנגד הפגיעה באלמוגים באילת, והייתי מבקש לשרטט קווי השתייכות של המשתתפים בהפגנה, ושאל מי לדעתכם משתתף בה? הייתם מן הסתם משיבים - כולם חילונים, מן הסתם מצביעים שמאלה. אילו הייתי מבקש שתנחשו מיהם ראשי הארגונים היוקיים בישראל, מיהם הפעילים, היינו מקבלים את אותה תשובה. ומה באשר להפגנה על מתן היתר ליהונתן פולארד לעלות סוף סוף לישראל? כנראה יגיעו להפגנה הזאת כל מי שנעדרו מן ההפגנה על האלמוגים.

כך נקבעה בתודעתנו משוואה ברורה - הדאגה לסביבה היא עניין חילוני. החור בארון הוא עניין לחילוניים. שמירה על ערכי הטבע הוא נושא חילוני. עד כדי כך חילוני שלפעמים ייתפס בעיני דתיים כעניינם של יפי נפש מנותקים. מה לנו ולזה? כדור הארץ הוא ראש בלי כיפה. עניין של חילון. אותנו, הדתיים, תועיקו כשהמפעלים שמוהמים את הסביבה יעברו בשבת.

משכן, גם רשות היחיד פטורה מן הדאגה הזאת. יש לנו תרי"ג מצוות לטפל בהן, ועוד כהנה וכהנה מצוות דרבנן, תקנות וגזירות. איסור על קניית כלים חד-פעמיים איננו ברשימה הארוכה הזאת. והרבה רבה, אין לנו כל צורך בכך. כלומר, גם אנחנו משלמים את המחיר, אין פטור לדתיים משרב קיצוני בקיץ בשל התחממות כדור הארץ ומסופות שמביאות איתן גם גשמי קללה, בשל האיוון שהופר. כולנו מבינים שהמחיר הזה רק בתחילתו. לילדינו, נכדינו ולדורות הבאים צפורות התמודדות קשות מאלו. אבל, שומר פתאים ה';

כנראה את סעודת ההדרה אחרי הסופה הבאה נערוך בכלים חד פעמיים. אז אולי לכבוד ט"ו בשבט כדאי לבדוק מחדש את המשוואה הזאת שמחברת בין אחריות לסביבה לבין העולם החילוני, ומעניקה פטור מוחלט לכל שומרי התורה והמצוות. לכאורה זה היה אמור להיות להיפך, כלומר - אם העולם הזה הוא די המקרה והטבע הוא באמת רק התרחשות מקרית של מפיץ גדול, אם אין שום ערך אמתי לעולם והכול סתם, ממש סתם - מדוע להשקיע כל כך הרבה מאמצים בעולם סכני ואקראי? אבל אם הסיפור של העולם שונה בתכלית, כל גרגיר אדמה ועלה של צמח, כל דג באוקיינוס וחייה בג'ונגלים

ליאור אנגלמן הוא ראש בית המדרש הקהילתי כפר סבא וסופר

סוגרים מעגל – חוקים שחקקתי בהם שמים וארץ / הדס ילינק

אנחנו גם נשמים את זה!)). פרשת האזינו מחזירה אותנו אל הפסוקים של פרשת בחוקותי – הפרשה פותחת בפסוקים: "הָאֲזִינוּ הַשְּׁמַיִם, וְאֶרְצָהּ; וְהַשָּׁמַיִם הָאֲרֶזְתָּ, אֶקְרִי-פִי. יִצְרָף כַּפְטָר לִקְחִי, תָּלוּ כֶסֶל אֲמַרְתִּי". כלומר, השמים והארץ הם העדים בברית בין הקב"ה ובין עם ישראל – אם אנחנו הולכים על פי חוקי הטבע והתורה. מוסיף על כך הרב יובל שרלו: "ייתכן אפוא כי השמיים והארץ מעידים מעצמם מהותם על כך. הם הסופנים את העיוותים שבדרך חיינו, וללא התערבות מיסטית הם משדרים לנו את המציאות המוסרית שאנו חיים בתוכה... שמים וארץ מעידים עלינו שאנו עוד רחוקים משם."

לא צריך להיות מדען יוצא דופן כדי להבין שהעולם משתנה לנגד עינינו – שמים וארץ משקפים לנו כל רגע את המצב המוסרי שאנו נמצאים. אני בוחרת לסיים דווקא במילים של ברק אובמה, שאני פחות נוהגת לצטט אותו, אך אני מרגישה שזה כן מתאים לענייני: "אנחנו הדור הראשון שמרגיש את השפעות שינויי האקלים. אנחנו הדור האחרון שיכול לעשות משהו לגבי זה."

הדס ילינק היא ממוייסדות עמותת טבע עברי, רכות חינוך ופעילות ציבורית בקהילת חדרה של החברה להגנת הטבע

לאטמוספירה יותר פחמן וחקנון. מבלי להגדיל את כמות העצים והצמחים שיקבעו את כמות הפחמן או החנקן הנפלטים – המעגליות נשברת. הטבע לא מסוגל להתמודד עם העדרף ונוצר תהליך של התחממות כדור הארץ [שגורם לנו להדליק יותר שעות ביום את המזגן, לפלוט יותר פחמן לאטמוספירה וכו...].

והפולטיק? מה איתו? הפולטיק הביא רוחה גדולה לעולם, הוא חומר גלם, שעשוי אמנם מנפט, אך יש לו איכויות רבות ותרומות רבות לרווחת חיינו. הפולטיק הופך למטרד כשהוא נהיה מוצר לשימוש חד פעמי ולא ארוך טווח. ישראל היא מקום שני בעולם (!) לצריכת חד פעמי לנפש! המחיר שלו כל כך זול שזה לא משתלם לשטוף כלים, לסחוב כלים לפיקניק, לרכוש כלים רב פעמיים... אבל המחיר הסביבתי שכולנו משלמים עליו כבר הרבה יותר. בעוד מדינות רבות מכל העולם נגמלות מהשימוש בחד פעמי, בישראל

המגמה בעליה מתמדת. כך אנחנו מייצרים עוד ועוד פסולת, שאין לה יכולת להתכלות, שמתפרקת לחלקיקים קטנטנים של מיקרופלסטיק, שמתפזרים לכל מקום ביבשה באוויר ובים (כן

המשבר הסביבתי, הינו בראש ובראשונה משבר תרבותי. משנות ה-50 במאה הקודמת, החל תהליך מואץ של ייצור מוצרים קצרי טווח ובמקביל החלה צריכה מוגברת של מוצרים שתוך זמן קצר הופכים לפסולת וגורמים לנזקים עצומים בטווח הקרוב ובטווח הרחוק. לדוגמה, ישראל הפכה למעצמה של חד פעמי, של כאן ועכשיו. בחורים במודע להתעלם מההשלכות של המעשים שלנו. נח לנו לחשוב שהפסולת נעלמת אחרי ששמים אותה בפח. לא רואים אותה יותר... אבל את הנזקים כולנו מרגישים – מזג האוויר הקיצוני, שריפות עצומות באוסטרליה ובאמזונס, אירועי גשם/ בצורות חריגים כל אלו חוזרים ומספרים לנו – אתם אשמים.

ישנו מדרש מרתק על הפסוק פותח של פרשת בחוקותי שעושה לנו סדר בנושא זה, ומציג בפנינו את מקור הטעות והתיוקן. נתחיל מהפסוקים בויקרא כו: "אם-בְּחַקְתִּי, תִּלְכּוּ; וְאֶת-מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, וְיִשְׁתַּחֲוּ אֲתָם. וְנִחַתְוּ גְשָׁמִים, כְּעָתָם; וְנִחַתְוּ הָאֶרֶץ יְבִילָה, וְיָצַח הַשֶּׁדֶה יִמָּן פְּרִיָּהּ. וְהַשֵּׁנִי לָכֶם דָּשׁ אֶת-בְּצִיר, וּבְצִיר יִשׂוּג אֶת-יָרֵעַ; וְאֶכְלֶתְם לַחֲמֶקֶם לְשָׂבַע, וְיִשְׁכַּתְּם לְכֶסֶח בְּאֶרְצְכֶם. וְנִחַתְוּ שָׁלוֹם בְּאֶרֶץ...". הפסוקים מתארים לנו שפע נפלא שכולנו משתוקקים לו. כדי לזכות בו עלינו ללכת על פי החוקים ולשמור את המצוות. מהו שמירת מצוות – אנחנו לא צריכים לפרט, אך מה הם החוקים או יותר מדויק – מהי החוקיות המופיעה בפסוקים? זוהי המעגליות והמחזוריות הקיימת בטבע – מחזור המים, מחזור היבול, מחזור של רעב ושובע. המדרש רואה את אותם פסוקים ועונה: "חוקים שחקקתי בהם שמים וארץ" (ילקוט שמעוני פרק כו, רמז תרע). כאשר אנו הולכים עם חוקי הטבע והתורה אנו שומרים על מצב אידאלי המתואר בפסוקים. מדוע? כי אנחנו לא מפריעים לטבע לעשות את מה שהוא יודע. אם אתמצת את הסיבה למשבר הסביבתי: האדם מפריע למעגליות של חוקי הטבע. בתהליך מעגלי שלם, לא נוצרים פסולת ויהום. ואילו בתהליך קווי, היהום והפסולת הם הכרח המציאות. לטבע יש יכולת פשוטה ומופלאה להתגבר על היהום, למשל על ידי קיבוע פחמן או חנקן. אך כאשר אנחנו פולטים

חד פעמי או רב פעמי? הדוגמא של יעקב אבינו / הרב יונתן נראל

תרגמה ועיבדה: מיכל ברגמן

מה השורשים ביהדות לשימוש רב פעמי של כלים? לפי המסורת שלנו, כד שמן הגיע אלינו מהימים שלאחר המבול, או מיעקב שעבר את נחל היבוק. הרב דוד הרצברג ד"ל כתב לפי ה"אמרי נעם", שענף הוית שהביאה היונה לנח, הפך לשמן זית וך. הכר עבר בירושה מדור לדור, עד ליעקב: זהו הכר שגרם ליעקב לחזור לאחור במעבר היבוק, לפני פנישתו עם עשו. כמאמר התלמוד: "יותר יעקב לבדו - אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פסין קטנים. מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממוגם יותר מנוסם וכל כך למה, לפי שאין פושטין ידיהן בנו" (בבלי, מסכת חולין דף צא, עא).

יעקב מטמין את הכר במקום בו עתיד לקום בית המקדש ובבוא היום ימצאו אותו החשמונאים. לפי דעת המהרש"ל, יעקב הסתכן בחזרה לאחור כדי להביא כד שמן לניסוך על המזבח בבית-אל. בעקבות זאת הבטיח לו הקב"ה כי הוא עתיד לעשות נס לחשמונאים באמצעות פך שמן קטן.

מדוע יעקב סיכן את עצמו עבור פך או כד? - יעקב האמין כי כל דבר שיש לאדם מקורו בה' וראוי לעשות בו את מלוא השימוש שלו הוא נועד. רבי דרוק הכהן רבינוביץ מדיני רעיון זה ומלמד אותנו על דמות הצדיק, שעושה שימוש רק במה שיועד לו עצמו, משום ששימוש אחר כמוהו כנגיבה. אמנם הצדיקים לא היו קשורים לרכוש, אך הם הבינו היטב כי אין לעשות שימוש בלתי הולם בחפץ, או להשליכו בטרם עת. הם הבינו כי לכל דבר ישנה מטרה וייעוד והם שאפו להשתמש בחפצים במלוא ייעודם, וכך לרוגם הן את החפץ והן את האדם. יעקב, המעריך את הרכוש שלו, מציג בפנינו אתגר מיוחד כיום, בחיי ה"חד פעמי"; שכן, אנו חיים בחברה המתחייבת לרכוש באופן שונה מאוד מזה של יעקב אבינו. בחברה של ימינו חפצים בני כמה שנים נחשבים לישנים ומוחלפים בחפצים עדכניים מהם.

בשנת 1955 כתב האנליסט ויקטור ליבו: "הכלכלה היצרנית שלנו, מביאה אותנו לאורח חיים צרכני בו המוצרים והצריכה הופכים לפולחנים. זו חברה בה הסיפוק הרוחני והאישני מסופק על-ידי צריכה.

אנו זקוקים לתצרוכת שנסרפת, מתבלה, מוחלפת ומושלכת בקצב הולך וגדל. אוטו כנקודת זמן להערכה מחדש של יחסינו לרכוש וכן לבחינת יחסינו לרכוש. נוכל לציין

טוב לבחינת יחסינו לרכוש. נוכל לציין אותו כנקודת זמן להערכה מחדש של יחסינו לרכוש וכן לבחינת דרכים חסכוניים יותר לשימוש במשאבי כדור הארץ. אני מקווה כי בשנה זו חגיגת ט"ו בשבט תהווה עבורנו השראה לשימוש אחראי בכל הדברים שברשותנו ובבעלותנו.

אנו עומדים בפני משבר סביבתי. הטבע עצמו יוצא כנגד הצריכה המוגברת. כיום האתגרים העיקריים הנוגעים לסביבתיות גלובאלית הם אלה שנגרמים כתוצאה מצריכה. בימינו, ט"ו בשבט הוא זמן

הרב יונתן נראל הוא מייסד ומנהל סמינרים יהודיים סביבתיים, www.jewishecoseminars.com

קידוש ירוק – מכבדים את הקהילה ושומרים על הסביבה / עינט קרמר

לקט
ידוע כי בסופם של אירועים קהילתיים מושלך מזון רב לפח הזבל. צרו קשר עם גמ"ח קרוב לאיסוף קבוע של שאריות המזון וחלוקתן לנוקיים.

שמחת מצווה
על פי הרמב"ם "מי שנעל דלתות חצרו... ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש- אין זו שמחת מצוה, אלא שמחת כרסו". הזמנת חלשי החברה לאירועי הקהילה הינה מעשה יהודי ותורם לחיזוק המרקם החברתי בסביבת בית הכנסת. בדיקו - האם בשכונה בה אתם מתפללים ישנו מעון מוגן לנשים, מרכז קשישים או בית תמחוי? הזמינו את יושביהם באופן קבוע לקידוש הקהילה.

הפסולת לסל וחמל
אחרון חביב בחרנו לציין את המובן מאליו. שמרו על ניקיון הסביבה אחרי הקידוש. כולנו יודעים כי לילדים יש נטייה לזרוק את עטיפות הטופי במקומות מאתגרים, כמו גם לשכוח צלחות ושאריות מזון בסביבת בית הכנסת. מתן אחריות לילדים על ניקיון סביבת בית הכנסת אחרי הקידוש, תחנך אותם לאהבת הארץ ולשמירה על עולמו של הקב"ה.
נפגש בשמחות!

עינט קרמר היא מייסדת ומנהלת עמותת "טבע עברי – אחריות סביבתית יהודית"

בשנים האחרונות אני חברה בקהילת "אשירה" במוזכרת בתיה. מגיין די קטן, שמתקיים בבית ספר. אחד מהדברים שאני אוהבת במיוחד בקהילה הוא המעורבות הגדולה של הילדים והנוער בתפילות ובשיעורים. כשחננתי לבתי בת מצווה בקידוש קהילתי, הבנתי איך זה קורה – כל בעל שמחה בבית הכנסת, משלם סכום לא גדול עבור עבודת בני הנוער באירוע. הם משמשים כמלצרים בקידוש וחרים במוצאי שבת לשטוף את הכלים הרב פעמיים בהם השתמשו בקידוש. מדובר ברעיון קטן שעושה שינוי גדול. בני הנוער, שברך כלל "שקופים" בקהילה, מניעים לתפילה ונשארים עד סוף הקידוש (והרבה פעמים גם לשיעור שאחריו). העורה שהם מעניקים נותנת להם נוכחות ותורמת בהפחתת השימוש בחד פעמי בקידוש למינימום.

בשנתיים שאני חברה קהילה העניין הלך והשתכלל. השנה משפחה שחננה בר מצווה תרמה למגין גמ"ח של כלים רב פעמיים, על מנת לאפשר לכל מי שרוצה לקיים קידוש באפס פסולת.

בשלב הבא (בע"ה) הכלים יושאלו גם לשמחות אחרות של בני הקהילה (לא במסגרת בית הכנסת) והרעיון של שמחה וחגיגה בלי חד פעמי יהיה אפשרי לכל אחד ואחת.

הדוגמה שהבאתי כאן, היא דוגמה קטנה אך משפחות מהקהילה שהנושא חשוב להן, יכולות להוביל מהלך משמעותי בקהילת בית הכנסת.

מלבד העיסוק בחד פעמי בקידושים, יש עוד נושאים סביבתיים לא פחות חשובים. אם נאמץ אותם נקיים קידושים שמכבדים אותנו ואת הסביבה. הנה עוד כמה רעיונות לקידוש ירוק:

עניי עירך קודמים
צרכנות מקומית מחזקת את הקהילה. לפני שאתם מחפשים בחוץ - בדיקו האם אחד מבני הקהילה שלכם יודע לאפות עוגות, להפיק אירועים או לשמור על הילדים.

הצנע לכת
אם היה צורך לסכם את בעיית הסביבה על רגל אחת, ניתן היה לסכמה כך: אנו צורכים יותר מדי ממשאבי כדור הארץ, ומייצרים יותר מדי פסולת. תופעה זו בולטת באירועים שלנו, כשכולנו מאבדים

יועז והצב

תהילה סולטנה שפר

יועד היה עצוב לשמוע על בעלי החיים שחיו פעם בים והזיהום פגע בהם. הוא התרחק מסבא, שם את המשקפת על העיניים ונכנס לים. במים הוא הרגיש צב. "זה לא צב", הזכיר לעצמו יועד, "זה רק גלגל של מכונת". אבל הצב הרים את ראשו ונופף בידו ליועד. יועד שחה לעברו.

"אתה באמת צב!" קרא יועד בהפתעה כשהיה קרוב. "אני באמת צב", אמר הצב ליועד, "ובעצם למה לא?". "סבא מוטי אמר שהפלסטיק הורג את הצבים, אז חשבתי שאולי... אולי אין אף צב בחיים".

"סבא מוטי צודק", אמר הצב, "אבל צבים עדיין יש, אפילו אם הרבה פחות".

יועד שוב נהיה עצוב. הצב התבונן בו ארוכות ואז הרים את ידו ותפס דג קטן. הצב שאל את יועד: "מה דעתך, הדג בידי חי או מת?". יועד התבונן באגרופו של הצב וחשב: "הדג היה חי עד לפני רגע, אבל הצב יכול לסגור את אגרופו חזק והדג כבר לא יהיה חי". יועד ענה לצב: "הגורל של הצב תלוי במה שתעשה בידך".

"נכון", חייך הצב ושחרר את הדג לחופשי, "גם הגורל של העולם ושלי ושל כל חבריי הצבים, הוא בידך".

יועד יצא מהמים וחזר אל סבא מוטי. סבא מוטי שאל את יועד מה הוא מחזיק בידו. יועד פתח את אגרופו והראה לסבא מוטי פקקי פלסטיק שמצא בקרקעית הים.

"בשביל מה זה יועדי?" שאל סבא.

"בשביל הצבים שבים" ענה יועד.

הם הלכו יחד אל המחזורית שבכניסה לחוף. יועד זרק את הפקקים לתוכה וקרא בקול: "קוואבנגה!".

תהילה סולטנה שפר היא סופרת ועוסקת בחינוך סביבתי יחודי

יועד אוהב ללכת לים. הוא אוהב את הגלים הכחולים, את החול הרטוב ואת המים הקרירים. סבא של יועד לוקח אותו לים כל יום שיש בחופשת הקיץ. כשהם מגיעים לחוף סבא מוטי מוציא מהתיק שתי משקפות שחיה. אחת עם רצועה כחולה בשבילו, ואחת עם רצועה אדומה ליועד. כשהם עומדים מחוץ למים עם המשקפות על העיניים, יועד צוחק ואומר שהם נראים כמו צבי נינג'ה. סבא מוטי מחייך וקורא: "קוואבנגה!" והם נכנסים למים.

בתוך המים יועד רואה דברים מעניינים. שקיות ניילון ששוחות כמו מדוזות ומתנפחות. פקקי פלסטיק בתוך החול שנראים כמו עיני דגים. ופעם גם מצא גלגל של מכונת דמיין שזה שריון של צב.

יום אחד, כשהם חזרו לחוף לנח ולאכול אבטיח, סבא מוטי סיפר ליועד על הים בו היה צולל כשהוא היה ילד. שם ראה דגים בכל הצבעים. דגים צהובים, ודגים אפורים. דגים זהובים, ודגים עם פסים. גם אלמוגים היו בים. אלמוגים יפייפים, וסבא מוטי היה מתבונן בדגים שנכנסו לתוך זרועות האלמוגים ויצרו יחד סחרור צבעים.

"איפה הים הזה?" שאל יועד וחשב על ים רחוק רחוק בארץ אחרת.

"זה הים הזה", אמר סבא מוטי.

"אז איפה כל האלמוגים והדגים?" שאל יועד.

"נעלמו בגלל הזיהום", נאנח סבא מוטי.

סבא מוטי הסביר ליועד על זיהום הטבע. על מפעלים ששופכים לים חומרים שפוגעים בדגים. על אשפה ופלסטיק שמשאירים בחוף אנשים שמבקרים בים, והורגים את הצבים. ועל המים בים שהולכים ומתחממים, בגלל חומרים באוויר שיוצאים מהמכשירים בהם אנחנו משתמשים.

"האלמוגים רגישים לחום המים. כשהמים מתחממים האלמוגים מתים", סיכם סבא מוטי.

הרצליה - עיר

הפגיעה הקשה בבעלי החיים, מהווה הפרעה חמורה למערכת האקולוגית שלנו, בה הכול קשור ותלוי זה בזה. לדוגמה, צמצום אוכלוסיית בעלי חיים ימיים גדולים הנפגעים מאכילת פלסטיק, תגדיל את אוכלוסיית הדגים המהווים את טרפם העיקרי, ואלו יביאו לצמצום מאסיבי של טרפם, וכך הלאה. במערכת האקולוגית כל החלקים מושפעים זה מזה, ופגיעה במין מסוים, גוררת אחריה פגיעה במינים רבים אחרים.

הפלסטיק המגיע לים אינו מתכלה, אלא מתפורר כתוצאה מקרינת השמש, והופך לחלקיקים זעירים הנקראים "מיקרו-פלסטיק". החתיכות המזעריות והמיקרוסקופיות הללו, נאכלות על ידי חיות ימיות ודגים, וכך נכנסות לשרשרת המזון, ובסופו של דבר גם אלינו לצלחת. באחרונה התגלו חלקיקי פלסטיק במלח שאנו אוכלים ואפילו בחלב אם.

ממחקרים רבים שנעשו בשנים האחרונות, עולה כי ישנה סכנה מהותית לבריאות הציבור כתוצאה מאכילה בלתי מודעות של אותם חלקיקי פלסטיק מזעריים. הפגיעה מתבטאת במגוון מחלות, בהן סרטן ובעיות הורמונליות קשות, בעיקר בקרב גברים.

חשוב מאוד שבין ונפנים, כי אנחנו חלק מהמערכת האקולוגית ומהטבע, ואנו כמו כל היצורים החיים תלויים בתקינותה ואיונה של המערכת האקולוגית. הפגיעה בבעלי החיים משפיעה עלינו, על איכות האוויר שאנו נושמים, על טיב המים שאנו שותים ועל המגוון הביולוגי של בעלי החיים - שהכרחי לקיומו של טבע בריא וחזק, שיכול לתמוך בהמשך קיומנו לעוד דורות רבים.

הידעת?

כל אריות המזון והכלים החד פעמיים שעשינו בהן שימוש אי פעם עדיין נמצאים אתנו. בין אם מוטמנים באדמה, או בין אם נסחפו אל שטחים טבעיים, ימיים או יבשתיים. מאז החל יצורו של הפלסטיק בשנות ה-50, נוצרו מאות מיליוני טונות של פלסטיק לשימוש "חד פעמי".

המילה "חד פעמי" הינה מטעה. הפלסטיק אומנם מיועד לשימוש חד פעמי, אך הוא נשאר סביבנו עוד מאות רבות של שנים. זמן ההתכלות הממוצע שלו הוא 450 שנים. עקב כך הוא יוצר נזק עצום לבריאות המערכת האקולוגית שלנו, לבריאות שלנו ולבריאות בעלי החיים.

ההערכות מדברות על כך ש-8 מיליון טון של פלסטיק מגיעים אל האוקיינוסים בכל שנה, לרוב דרך הנחלים אשר חוצים לא פעם ערים ומרכזי אוכלוסייה גדולים. כמות שוות ערך למשאית זבל אחת כל דקה. מוערך כיום כי באוקיינוסים ישנם 150 מיליון טון פלסטיק, אשר מרעילים את מי הים, ופוגעים אנושות בבעלי החיים. חתיכות פלסטיק אלו יוצרות "איי פלסטיק" בסדרי גודל חסרי תקדים המגיעים לגודלן של מדינות שלמות.

ההערכות מדברות על כך ש-100 מיליון בעלי חיים ימיים מתים כל בשנה, פעמים רבות בייסורים ובחנק כתוצאה מאכילת פלסטיק! חוקרי טבע מצאו גם כי למעלה ממיליון עופות ים ממינים שונים מתים בשנה כתוצאה מאכילת פלסטיק. הסיבה המרכזית למותם היא טעות בזיהוי, כאשר חתיכות פלסטיק שונות בצבעים שונים מזוהים על ידם כמזון.

אם לא יעשה שינוי וכמויות הפלסטיק ימשיכו לזרום אל הסביבה הטבעית שלנו, ההערכה כי בשנת 2030, יהיו במי האוקיינוסים יותר פלסטיק מדגים!

ללא פלסטיק!

איך מטפלים בבעיה בעולם ?

בשנים האחרונות ניתן להבחין ברחבי העולם בהתעוררות ומודעות הולכות וגוברות, ביחס להשפעות הקשות של האדם על הטבע, שהן תוצאה של פסולת פלסטיק המגיעה לאוקיינוסים או מוטמנת באדמה. מדינות רבות בעולם כבר החלו לחוקק חוקים האוסרים שימוש בכלי פלסטיק חד פעמיים. חוקים המחייבים מעבר לתחליפים רב פעמיים, עשויים חומרים טבעיים, שמתכלים ואינם יוצרים נזק לסביבה ולטבע. מדינות מובילות שכבר חוקקו חוקים מסוג זה הן מדינות האיחוד האירופאי, קנדה, הודו ובריטניה.

כיצד מטפלים בבעיה בארץ?

לאחר שנים של חוסר מודעות לנזקים של השימוש במוצרי פלסטיק בארץ, בחצי השנה האחרונה החלו להישמע יותר ויותר קולות הקוראים לנהוג באחריות ולפעול למען טיפול רציני וממוסד בנושא. עמותת "צלול" אשר פועלת בנושא מזה שנים, מובילה בשנתיים האחרונות בשיתוף פעולה עם עיריית הרצליה פרויקט "עיר ללא פלסטיק". במסגרת הפרויקט מיושמים תהליכי שינוי הרגלי צריכה בקרב מוסדות העירייה, עסקים פרטיים, בתי ספר ומוסדות החינוך, אשר בסופם הופכים להיות "נטולי פלסטיק" - כלומר שכמעט לא מייצרים בהם פסולת פלסטיק, ובכך מפחיתים משמעותית את הנזק לסביבה ולכדור הארץ שלנו.

אנחנו מתרגשים לבשר שאנחנו מתחילים ביישום פרויקט "עיר ללא פלסטיק" גם בבתי הכנסת בעיר הרצליה! הפרויקט יושק באירוע חגיגי בערב ט"ו בשבט, ה-9.2.20 בשעה 19:00, בבית הכנסת "תפארת בחורים" בעיר. האירוע הרב-דורי, מופק בשיתוף הניכי סניף בני עקיבא בעיר ופונה לצעירים ומבוגרים גם יחד. הרב סתיו ידרוש, נהנה ממוסיקה ושירה ברוח ישראלית של ההרכב המוסיקלי "תמר ונתנאל", נקיים מעגלי שיח ויהיה כיבוד. נשמח מאוד לראותכם!

לימוד גורליק וסלי כהן, עמותת צלול. רוצים לדעת עוד ומה אתם יכולים לעשות?
www.zalul.org.il עמותת לאיכות הסביבה, להגנת הים, החופים והנחלים.

